

EGYENLŐSÉG

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
Budapest, V., Józseftér 10.
hová minden küldemény
intézendő.

Zsidó felekezeti és társadalmi hetilap.

SZERKESZTI:
SZABOLCSI MIKSA.

Előfizetési feltételek:
Egész évre házhoz küldve . . . 8 frt
Fél évre 4 „
Negyedévre 2 „
Az »IFJUSÁG«-gal együtt
évente két forinttal drágább.

MEGJELENIK MINDEN VASÁRNAP.

Tartalom:

Papjainkhoz. Irta: Dr. Silberstein Adolf. — Buhorékok.
Irta: Timár Szaniszló. — Nietzsche és a zsidók. Irta:
Szász Zoltán. — 91. Zsoltár. Fordította: Telekes Béla.
— Hadnagy ur Hirsch. Irta: Hazai Hugó. — A szeminárium
héber vizsgálja. — A miskolci papiktatás. — Hírek. — Pályáza-
tok. — Hirdetések.
A mellékleten: Gyöngyszemek a talmudból és midrashból. Irta:
Szabolcsi Miksa. — Öreg napok (Manuello verse.) Fordította:
Makai Emil. — Eszterka. (Szomorujáték.) Irta: Philippszon
Lajos.

Naptár:

Vasárnap (1898. június 26.) 5658 Tamuz hó 6-ika. Hétfő
7-ike. Kedd 8-ika. Szerda 9-ike. Csütörtök 10-ike. Péntek
11-ike. Szombat 12-ike. (Hetiszidra: Chukkasz és Bolok.
(Mózes IV. könyve 19. fejezete kezdetétől a 25. fejezet 10
verséig.) Haftora: »V'hojo s'érisz Jaakóv b'kerev ammim
rabbim«

Papjainkhoz.

— Irta: Dr. Silberstein Adolf. —

Örömmel vettük egy pár lelkes papunk nyilatkozatát alapítandó kultúregyletünk tárgyában. A nép olyan, mint a papja. Hogy támadjon új szellem Izráelben, ha a templomban nem az eleven Isten, hanem csak a régi szimboluma trónol? Halljátok, hitfeleim! Az nem Isten, a kit csak a múltból ismerünk, a mi Istenünk a múlt, a jelen és a jövő Istene. Istenünk most is nyilatkozik, mint egyszer Hóréb idején. Nyilatkozik nem oly formában, mint akkor, de lényegben csak úgy, mint évezredek előtt.

Isten nyilatkozik a *szellemben* és *haladásban*. Mert első vezérünk, Mózes, első főpapunk, Áron megtiltották, hogy Istent bárminemű *alakban* lássuk. Az alaktalan Isten pedig a szellem és a szellemben folyton nyilatkozik az Isten. Itt már Maimonides alapján állunk.

Papjaink vezetik a népet. Hogy vallásos népünk legyen, arra szükséges a vallásos pap. Nem a kenyérért szolgáló tudós és nem csupán csak a szertartások őre és kezelője, hanem az isteni ige, az isteni nyilatkozat közege. Papjai által szól Isten népéhez. Ha a pap elcsenevészedik, akkor Isten a prófétákat küldi. Ha a próféták is el-

némulnak, akkor veszendőbe megy a hit, a vallás, az erkölcs, a nép.

Ébredjétek, papok! Készítsétek elő szíveteket és eszeteket a Volt, Van és Lesz, azaz az Örökkévaló befogadására. Emlékezzetek arra, hogy az Ur Mózesel és Áronnal közvetlenül beszélt. Isten éssen és szíven keresztül szól a paphoz, a pap pedig tudjon beszélni a néphez.

És Isten ezt mondja a papjainak, kiknek esze és szíve ünnepileg meg van tisztítva: »Minden parancsom fennáll, de egyik parancs az eszköz, a másik a cél. Ti, papjaim, Mózes és Áron utódai, kiket kiválasztottam, hogy tanítsátok népemet, gyakran eltévesztitek a kétféle parancsot. Az eszközt czéllá magasztaljátok, a czélt eszközzé aljasítjátok le. Ébredjétek fel, tisztítsátok meg eszeteket és szíveteket. Az még nem zsidó, a ki csak a szertartásokat tartja meg. Az még nem zsidó, a ki csak *áldoz*, mintha a mennyei üdvöt meg lehetne venni. Csak az a zsidó, a ki a *czél* felé törekszik.

És ezt magyarázzátok jól, hogy mi a cél? Ne használjátok üres czégérül a *felebaráti szeretetet*. Ez cél ugyan, de csak *egy* cél. Nem szabad a többi czélt alárendelni a jótékonyságnak, mely annak, kit földi javakkal megáldottam, ugy sem esik neheze. A gazdag ugy sem az övéből ada-

kozik, hanem a *magaméből* — így szól az Örökkévaló — mert én vagyok az Úr, a ki mindent ad és mindent megsemmisít.«

Tehát ne fizessétek ki az Istent jótékony-sággal. Egészen más a felebaráti szeretet, a mit követetek. Olvassátok szorgalmasabban parancsaimat, melyeket nektek Hóreb hegyén adtam pihenő szombatról, a szegényekről, szolgálókról, idegenekről, a szabad évről és a tehermentő ötvenedik esztendőről. Ti ezeket a parancsokat elfelejtettétek. Ha tudjátok is, nem értitek. Ha értitek is, nem akarjátok követni.

De én azt mondom nektek, papjaim, gondolkozatok ezekről a parancsokról, melyeket én el nem felejtettem, csak halasztottam. De jön most a *végrehajtás* ideje, a hol az Úr beköveteli a tartozásokat. Népem, kit annyi ezerévig fentartottam, fizess, teljesítsd szigorú parancsomat és újra élén fogsz állni a szellemeknek.

Csak kutassátok szándékaim mélységét! Ébredjétek és »metéljétek körül sziveiteket és vessétek le makacsságtokat és elbizakodottságtokat«, mert valóban sok még a tennivaló és az ut a tökéletességig még hosszú, hosszú!

Én nem akarok oly jótékony-ságot, melylyel csak az dicsekedhetik, kit magam is megáldottam földi javakkal. A felebaráti szeretet adjon a szükkölködőnek, a mit fölöslegéből csak adhat. Mert mi értelme lehet annak, hogy »szeresd felebarátodat, mint *tenmagadat*«, ha *tenmagad* dőzsölsz, felebarátaid ezrei pedig isten jóságához kénytelenek fordulni? Így nincs *elérve a cél*, pedig Isten a *célt akarja elérni* általatok. És addig Izrael nem lesz boldog, addig mindig inogni fog, mint a nád a szélben, a mig isten parancsait nem *teljesíti*. És ti, papjaim, vagytok hivatva, hogy Izrael szemét és fülét megnyissátok. Az lesz igazi papom, a ki *elég bátorsággal* fog birni, hogy parancsaimat népemmel megérttesse és szilárd, mártiromságra kész akarattal keresztül vigye. Isten türelmes és béketűrő, bevárja az időt, hogy népe őt megértse. De papjaitól követeli, hogy övezzék magukat Mózes és Áron erényeivel.

Ime, Isten szózata papjaihoz. Letéteményezte prófétáiban, hőseiben, kiválasztottjaiban. Ébredjen föl bennetek, népem tanítóí, a régi főpapok szelleme; oktassátok Izraelt a cél megértésére, magára a célra, hogy szóljanak testvéreink, »valóban az

Ur szelleme nyugszik Izraelen«. Szeressük Istent egész lelkünkkel; szeressük felebarátunkat egész szívünkkel; gyakoroljuk a jót; hirdessünk hitet, tiszta erkölcsöt és igazságot; éljünk Isten parancsai szerint és örökítsük át azokat utódainknak.

Buborékok.

— Irta: Timár Szaniszló. —

Nemcsak gyermekek szeretnek néha játszani a szappanbuborékokkal, hogy gyönyörködjenek a színes képekben, a melyek a fényes gömbökön tükröződnek. Játsszanak ilyen buborékokkal néha nemzetek és államférfiak is. Csak az a különbség, hogy a gyermek nevet, ha a buborék szétpattan, de ha egy amolyan buborék válik semmivé, a melyet gonosz, vagy tudatlan államférfiak mutatnak a nemzeteknek, akkor trónok rendülnek meg, koronák hullanak, vér és halál járván a nyomukban. A polgárháborúk iszonyata és rémülete üti föl fejét a népek között, intézmények fundamentumai rázkódnak meg s mindaz a pusztulás, a mit a háborúk szelleme idéz föl, azoknak a fejére száll vissza, a kik a szappanbuborékot igaz valóság gyanánt mutatják a világnak.

Tisztelet az erőnek és erősnek bármily korban fejt is ki a tevékenységét s kétszeres tisztelet illeti meg, ha zavaros időben, a mikor a népek a vezérlő szellemet keresik, megmutatják a helyes utat. De a megvetés milyen fokát érdemli az olyan államférfiú, a ki a történelemből tanulságot levonni nem tud, a ki, erő hiányában, a kormány gyepőlőjét tartva a kezében, az üdv forrása helyett a kárhozat utjához vezeti a reménykedő népet? Jaj az olyan népnek is, a mely bizik az ilyen erőtlén szellemekben, s igaz valóságnak nézi az ilyen szappanbuborékot. Némely nagyon is gyöngé népet századokig lehet áztatni ilyen chimerákkal, a mig saját vesztének és pusztulásának tanulságaiból nem merit erőt új irányok követésére. Némely jóra való nép azonban gyorsan észreveszi a szemfényvesztést és leszállítja a politikai »kókler«-eket a piedestálról, a hová a véletlen állította őket.

*

Ilyen szappanbuborék pattant szét a napokban Franciaországban a *Melin-kabinet* bukásával. Soha érdemlenebb, hitványabb és politikailag lazább meggyőződésű kabinet nem vezette a nép sorsát, mint ez. Politikai evangéliuma a legsötétebb konzervativizmus és reakció volt. A mi salakot a reakció szelleme kiválasztott, az mind lerakódott ennek a kabinetnek a műhelyében és a méreg, a mely belőle kiáramlott, lassankint elterjedt az egész szép országban. E kormány alatt volt csak lehetséges, hogy a szép és dicső Franciaországban, a gall szellem hazájában, a szabadság otthonában a fajgyűlölet undok hidrája támadhatott föl. E kabinet működése alatt vált lehetségessé, hogy egy Zola, a frank nép nagy fia, odaszólt saját nemzetének haragosan, mint egykor Mózes

a szikla előtt és bünére emlékeztette. A szabad nép vágyódni kezdett rabszolgaság után; dicsőséges multja daczára, a napoleoni csaták emléke, a nagy forradalom eredményei után, elfeledte, hogy zászlaját a szabadság, egyenlőség, testvériség hármasszentségének jelszava disziti és vágyódni kezdett *páriák* után. Nem a nép bűne volt ez, hanem az államférfiaké, a kik a reakció kigyóit rábocsátották a népre. Vad és gonosz szenvedélyeket csak mutatni kell a népnek, hogy utánok essék. A francia azonban sokkal intelligensebb, semhogy észre nem venné, hogy a mit mutatnak neki, szappanbuborék-e, vagy sem. A francia nép észrevette és a Melin-kabinet a buborék szétpattanása után lelépett a szintérről és népének sokáig óhajtása lehet, hogy könnyen teledhesse és hogy soha, de soha hozzá hasonló reakciónárius szellem ne vonuljon be a dicsőséges francia földre.

Egy másik szappanbuborék a pánszláv propaganda, a melynek új színes gömbje a prágai *Palacky*-ünnepélyen szállt a magasba. Ez a buborék régóta gyönyörködteti a szláv törzseket és mindig vannak államférfiak a kik elhitetik a néppel, hogy jó lesz követni a buborékot, mert az az üdvösség útja. Pedig az északi szláv nem érti meg a délszlávot még a gyűlölet útján sem, a melyen találkoznak, ha a germán törzsekkel állanak szemben egymással. Igaz, hogy a pangermanizmus még erőszakosabb és underitőbb. A german nem akarta elősmerni annak idejében Magyarországon sem a magyar nyelv jogosultságát; nem akarja elhinni azt sem, hogy a cseh anyaföldön a cseh nyelvnek meg van a maga jogosultsága. De hogy még Oroszország is egy »tényes ruhás« tábornokot küld a szláv egység propagandájának a kimondására, ez nem más, mint a szlavizmus szappanbuboréka, a mely nyugtalanságba ejtheti egy időre a világot, de szét fog pattanni egykor s ki tudja, kinek a rémületére.

Spanyolországban hiába pattanik szét a buborék. Századok óta tudják ott, hogy az uralkodó politikai rendszer, a reakció hagyományos átka teszi tönkre az országot. De századok óta nem okultak sem az államférfiak, sem a nép saját történetük tanulságain. Közigazgatásának rendszere most is a régi rossz hagyományokon nyugszik, mely sem a reformokat, sem a praktikus szellemet nem engedi uralomhoz juttatni. Így esnek el úgy a gyarmatokon, mint saját országában a spanyol hatalom emphémái s így válik folyton szegényebbé az ország, a mely egykor a világ legnagyobb és leghatalmasabb birodalma volt. Most van pattanóban éppen egy nagy szappanbuborék Spanyolországban és a nagy romlást egy nép kétségbeesése és egy dinasztia reszketése követi. A kor szelleme győzelmesen járja be a világot és a hol hódítani nem tud, ott rombol, hogy a romok fölött új, dicsőséges szabadságokat és alkotmányokat teremtsen.

S ha mindenféle a népeknek és államférfiaknak van egy-egy szappanbuborékja, a zsidóság szelleme gyor-

san belátja, mi a reális való, mi a buborék. Nálunk a reformok munkájával, a kor szellemét előmozdító tevékenységével közeledik ahhoz az eszményhez, a mely a válaszfalak utolsó lerombolására vezet, a testvéresülést előmozdítja, a régi fajversenyt és fajgyűlöletet kiküszöböli. A felekezeti alap megkezdte már munkáját a legsötétebb Máramarosban és modern iskolák szervezésével vonja közelebb a civilizációhoz azokat, a kiket kor, előítélet és régi konzervatív hagyomány távol tartott tőle. A magyarosodás munkája megindul az egész vonalon s a hazafiság eszménye győz mindenfelé. Ezt az eszményt előmozdítani, az amalgamizáció munkáját folytatni és betetőzni, a haza és kor szellemét szolgálni van hivatva az Orsz. Magyar-zsidó Kultúregyesület, amely dr. *Silberstein* Adolf fölolvásásából, e lapok szerkesztője buzgólkodásából az eszmék tisztázása után létrejött és a melynek megteremtésén férfiak fáradoztak. Ez az első kultúregyesület, a melynek keretén gazdag és szegény, iparos és író, kereskedő és munkás, asszony és férfi találkozni fog, hogy lelkesedését és intellektuális erejét ütköztetve vigye, a nagy cél érdekében.

Nietzsche és a zsidók.

— Irta: Szász Zoltán. —

A nagy német filozofus, kinek agyára az örült-ség köde ereszkedett, korának minden kérdéséhez hozzászólt tizenkét kötetre menő művei folyamán. Most jelent meg e nagy mű utolsó két kötete s mivel Nietzsche Németországban Schopenhauer örökébe lépve, divat-filozófussá lett, a külföldön is nagy hírnévre tett szert. Nálunk Magyarországon csak alig néhány külföldi újságcikk nyomán készített hírlapi közleményből ismeretes.

Bizonyára új és érdekes lesz a Zarathustra költőjének zsidókról, anti- és filozemitizmusról írt aforizmáit összeállítani. Nietzsche nem volt aktív politikus, politikai kérdésektől is meglehetősen távol tartotta magát, de mert filozófiája főleg a morális érzések származását, értékét, forgandóságát, a keresztény vallás és erkölcs kulturális jelentőségét mérlegelte, gyakran volt alkalma a zsidókról szót ejteni. Morális értékeink — szerinte és Renan szerint egyaránt — a zsidók morális érték-verdejéből kerültek ki. Tudományunk és művészetünk görög, politikánk, államberendezésünk római minták nyomán halad, de az egyén viszonya a társadalomhoz, a mi minden erkölcsi kérdések származtatója, a keresztény, azaz zsidó életfelfogás törvényzükkein alapszik.

Itt meg is mondhatjuk mindjárt: Nietzsche mint világpolitikus, azaz a különféle néplelekekből sarjadó kulturák embertényesztő-képességeinek bírálója, mint a régi görög műveltség és a hindu és keresztény kultúra összehasonlítója: antiszemita. A szűkebb európai politikát tekintve, a mai faj-elrendezkedési térképet fait accomplinak véve azonban, egyszerűen ostobaságnak nevezi az antiszemizmust s különösen a nagyhangú németországit. Tudni kell, hogy Nietzsche egyáltalában ez egész mai kulturát a lelki nyomorékok uralkodásának tartotta, a könyörület, a középszerűség, a nyájösztönök ápolását csupa akadályként látta tornyosulni ideálja, az »Übermensch« megvalósulása elé. A mai társadalom berendezése, a tanult filiszterek uralkodása, az igazi előkelőség hiánya, az

egyéniség örök kálváriája megdőbentő erejű jajszókat csalt ajkaira. »Das Leben ist ein Born der Freuden, wo aber das Gesindel mittrinkt, da sind alle Brunnen vergiftet«. Also sprach Zarathustra.

Természetes, hogy a keresztény kulturát gyökerestül elítélvén, a zsidó morális fölfogás ellen is fordult, míg viszont az ó-testamentumról elismerte, hogy hozzáfoghatót se a görög, se az ind vallásfilozófia nem produkált. Azt tartotta, hogy a görög kultúra hanyatlása után a zsidók ráimputálták Európára a morálijukat, a keresztény-zsidó életfölfogást. Lehet a felől vitatkozni, mennyi igazság van az »Európa morális meghódítását« hirdető teoriában; de bizonyos, hogy a közkeletű, politikai antiszemitizmus zsidóellenes érveket nem merített belőle.

Aforizmáinak hosszú sora nyomán azonban nem egy argumentum bukkan föl az antiszemitizmus ellen Nietzsche fiatal korában Schopenhauer discipulusa és Wagner föltétlen bámolója volt. Tehát két adáz zsidógyűlölő hatása alatt fejlődött. A frankfurti pesszimizmus és beyreuthi Parsifal-misztérium azonban később kigyógyították mindkét bálványából s így érthető, hogy a bálványok előítéletei sem mentek át vérebe. Első nagyobb aforizmagyűjteménye, a »Menschliches, Allmenschliches«, mely műveinek harmadik és negyedik kötetét tölti meg két hosszabb aforizmat tartalmaz a zsidókról.

Az egyik inkább németországi vonatkozása, a másik azonban egészen európai s különösen keleteurópai szempontból szól a dologhoz következőleg:

»A jövő század színjátékai közé tartozik az európai zsidók sorsának eldöntése. Hogy elvetették a koczkájukat, hogy átléptek a Rubikonjukon, ma már nyilvánvaló: most csak az a kérdés, hogy Európa urai lesznek-e, vagy elvesztik-e Európát, a minthogy nagy idők előtt Egyiptomot elvesztették, a hol szintén egy ilyen vagy-vagyot teremtettek maguknak. De Európában ezernyolczszáz éves iskola van mögöttük, a milyen már a népeknél teljesen hiányzik, s ez az iskolázás a zsidóknak borzasztó tapasztalások edző-kurájául szolgált. Ezért a mai zsidó lelki és szellemi erőforrásai rendkívüliek: minden zsidó apái és ősei történetében a legjózanabb megfontolás, a veszélyes helyzetekben való kitartás, a balsors kijátszása és a véletlen kihasználása egész kincsesházát képező példára lel: az okos türelmességbe burkolódzó merészességük, heroizmusuk in spemere se spemni, minden szentek érényességén tultesz. Megvetettek igyekeztek őket tenni, megvető bánásmód, az összes kitüntetések, kiválóságok által cserébe mind mélyebbre lökve szennyes foglalkozásokba — s valóban ez az eljárás nem tehetette őket tisztákká. De talán megvetendökké? Ők sohasem szüntek meg magukat a legnagyobb feladatokra hivatottaknak tekinteni s a szenvedők minden bennök kifejtett érényei szintén nem szüntek meg ezt a véleményüket támogatni.

Szülői és gyermeki szeretetük, házasságkötéseik és házaseletük okossága minden európai népek közt kiválóká teszi őket. Emellett meg a nekik átengedett (vagy rájuk kényszerített) foglalkozásokból a hatalom és örök boszu előízét szívták magukba s éppen uszora-juknak egyik főmetsége, hogy megalázóik ez uton való esetleges megalázása saját maguk iránt való tiszteletüket gyarapította. Mert mind így vagyunk: saját magunk becsülése megkivánja, hogy a minket érő jót, rosszat egyaránt viszonzni tudjuk. E mellett boszujok se ragadja őket soha messzire; mert tulajdonuk a lelkiszabad-
elvőség, az előítéletnélküliség, a minék a gyakori hely-,
klíma-, környezet-változás volt nagyanevelője s minden

fajta emberekkel való érintkezésben a legnagyobb ügyességgel bírnak, mint az emberismeret mesterei. Elmélességük és szellemi rugékonyságuk legnehezebb körülményeik közt is fölöslegessé teszik, hogy fizikai erejükkel mint durva munkások, teherhordók, szántóvető-rabszolgák keressék meg kenyerüket. Most, hogy beházasodnak Európa legelőkelőbb nemesi családjaiba, csakhamar az eddig hiányzó előkelő modor örököséivé lesznek: s száz esztendő múlva elég előkelőségre tesznek szert, hogy alárendeltjeik parancsait ne találják megalázóknak. S ez a földolog. Ezért nem dölhet el ügyük ma még. Ők tudják legjobban, hogy Európa meghódítására vagy bármely más erőszakosságra nem gondolhatnak, de igyekeznek a kiválóságok versenyében első lenni, hogy idővel ők is hozzászólhassanak a kiválóság meghatározásához. Vezetői és utmutatói lesznek akkor Európának és nem salakja, mint most sokan állítják. Hova áradna is a zsidók multjából merített benyomások özöne, mely minden zsidóban él, hova áradna a szenvedélyek, érények, elhatározások, nélkülözések, küzdelmek, diadalog emlék-raktára — hova máshova mint nagy művekbe és nagy emberekbe. Ha majd a zsidók ilyen drágaköveket és aranyékszereket mutathatnak fel, melyek a csekélyebb multu európai népek szellemi kincsesházából hiányoznak, ha majd Izrael örök-boszuját Európa örök-áldásává változtatja: akkor virrad fel újra az a hetedik nap, melyen a zsidók és Adonaija sajátmagában, teremtésében és kiválasztott népében örömét lelheti — s mi mind, mind vele fogunk örülni.

Ezt Nietzsche körülbelül a hetvenes évek legvégén írta. Akkor azonban őt egyáltalában nem olvasták s véleménye nem igen lett köztudomású. Érdekes, hogy se a zsidóknak, se az ellenségeiknek nem hizeleg, a mi különben világot vet jellemére s egész egyéniségére.

Hosszabban emlékezik meg megint a zsidókról a »Jenseits von Gut und Böse« című művében. A »Népekről és Hazákról« című részben két aforizma érdekes, ime:

»Mit köszön Európa a zsidóknak Sokmindenfélét, jót rosszat egyaránt: a nagy stílt a morálban, a végtelen követelmények és áldozatok romantikáját. Tehát az élet színjátékának és varázslatainak legvonzóbb szferáját, melynek visszfénye még ma is az európai kultúra alkotmányát megvilágítja. Mi művészek, filozofusok, szemlélődők ezért a zsidóknak hálásak vagyunk.«

Praktikusabb, mindennapibb szempontból szól a következő aforizma:

»Még sohse találkoztam német emberrel, ki zsidóbarát lett volna s a mily határozottan megtagadnak az óvatosak és politikusok minden közösséget a tulajdonképeni antiszemitasággal, ez nem az érzés minémütsége ellen szól; csak veszélyes mértéktelenségét és különösen izléstelen megnyilatkozásait itéli el. Ezzel jó tisztába jönni. Hogy Németországban bőven elég a zsidó, hogy a német gyomornak, a német vérnek sokáig lesz dolga ennek a quantumnak fölemésztésével — a miképpen az olaszok, francoziák, angolok erősebb emésztő-képessége mege-elekedte, — ez egy általános ösztönből származó vélemény, melyet meghallgatni és követni köteletség. S főleg keleten (Ausztria felé) be kell zárni a kapukat. Így parancsolja ezt egy még gyöngye karakterű kai ösztöne, mely az elhomályosodástól, az erősebb bekeveredéstől fél. A zsidók azonban kétségtelenül Európa legerősebb, legszivósabb és legtisztább fajja: értének hozzá, hogy kell legkedvezőtlenebb körülmények között érvényesülni, érényt csinálnak oly tulajdonságaikból, melyeket ellenségeik vétkeknek szeretnének bélyegezni. Csak úgy vál-

toznak mindig, mint az orosz birodalom — mint valaki, akinek ideje van s nem tegnapról való, azaz következő elv szerint: minél lassabban, annál jobb. Hogy a zsidók, ha akarnák — vagy ha, mint az antiszemiták teszik, rákényszerítenék őket, — most már tulsulyra, sőt a szó szoros értelmében hatalomra vergődhetnének Európában, kétségtelen, hogy erre nem törekszenek szintén. Egyelőre sóváran óhajtkák az Európába való fölszivódást, szomjaznak egy biztos, nyugalmas haza után, cserében a bolygó zsidó örök nomád életéért. Ennek a hajlandóságának és törekvésnek (mely talán már is a zsidó faji ösztönök csökkenését jelenti) tiszteletben és előzékenységben kell részesülniök, a mi első sorban az antiszemita szájaskodók erélyes elhallgattatását teszi szükségessé.

Ejt el Nietzsche még itt-ott megjegyzéseket a zsidókról, de ezeknek megértéséhez annyira szükséges egész filozófiájának ismerete, hogy idézésük érdektelen volna. A művészek és írók lelki világáról irt glosszáiban szintén találó megjegyzéseket tesz a szemita faj művészi képességeiről. Az utolsó kötetekben, melyek az előbbieknél kiegészítői, egy a francia antiszemitizmus lényegét megvilágító aperçue van: »Külföldön hallottam, hogy a Németországból bevándorló zsidóknak nem az a bajuk, hogy zsidók, hanem az, hogy németek.«

91. Zsoltár.

*Felséges Isten, rejtelkedben
Lakik a jó és igaz.
S ki ott lakik, a te hatalmad
Árnyában nyugszik az.*

*Az Úr, az Úr, O az egyetlen
Erősség és oltalom.
Örökre vallom, hogy örökre
Csak benne bízhatom.*

*Mert ő az, kinek karja megment,
Ha tört vetnek neked.
O óv meg száz gyilkos veszélytől
És szárnyával befed.*

*S e szárny oltalmaz minden ellen,
S ha Ő alája von,
Minden dárdánál és paizsnál
Erősb ez oltalom.*

*Ne félj te semmi éji rémtől,
Pusztulástól ne félj,
Se nappal repülő nyilaktól...
Ne rémítsen veszély.*

*Ha elesnek mellőled ezren,
S még tízszer annyian,
A vész feléd még nem közelget,
Melltedd elsuhan.*

*Hitetleneknek bűnhődését
Látod, csak nézz körül
De aki bízik Istenében,
Ott áll sértetlenül.*

*Kinek hajléka a nagy Isten,
Baj azt nem érheti.
Megvédi minden ostor ellen
Az Úr küldöttei.*

*Mert úgy parancsolt te felbled,
O angyalainak,
Hogy téged minden te utadban
Megoltalmazzanak.*

*Az ő kezökben hordjanak majd,
Bármerre visz utad,
Hogy még csak az útszéli kőbe
Se üsd meg lábadat.*

*És dűvadat s áspis kigyókat
Lelnel bár útadon,
Sárkányt, oroszánt könnyű szerrel
Tiporhatnál agyon.*

*Mert így szól rólad a nagy Isten:
„Im ez engem szeret,
Megóvóm, fölmagasztosítom,
Hadd áldja nevemet.“*

*„Segítségül hitt: megsegítem;
Ugy harcolok vele,
Hogy győzvéen hadd legyen az utja
Dicsőséggel tele.“*

*„És számtalanná sokasítom
E földön napjait —
Én, az ő megszabadítója,
Kiben ő bízva hitt!“*

Telekes Béla.

Hadnagy ur Hirsch.

— Irta: Hazai Hugó. —

A katona nemcsak a külsőségek által üt el a czibil embertől. Mert igaz, hogy a ruhája sem olyan, mint a békés foglalkozású polgáremberé, a kinek nincs szüksége arra, hogy zsinór legyen a nadrágján, a mely napjában háromszor felfelik; nem csukják be érte, ha a sárgarézgomb nem elég fényes, nem hord szűk nadrágot, mely szoritja derékban és bokában és végigreped hosszában, ha egy lépésnél nem vigyáz a hordozója, akkor aztán varrhatja a katona egész éjjel, hogy reggeire főriftos legyen újra. Mindezekből nincs része a czibilnek. Viszont azonban vannak olyan dolgok, melyekben a katona áll a czibil fölött. Teszem fel, ha a czibil bemegy a szobába, hát leveszi fejéről a kopfbedekungot. Katona nem jár födetlen fővel. Az bemehet a patikába is, még ott se komandérozza neki senki se, hogy: Kappe ab!

Vagy vannak egyéb dolgok is.

Czibil ember eszik ebédet délben 12 órakor. Vagy diniroz háromkor, szupiroz hatkor.

A katona mindezt nem cselekszi. Ő menázsizik. Még pedig 11 órakor délelőtt menázsizik. Hogy miért hívják a katona ebédjét menázsinak, arról nem adnak fölvilágosítást a reglamák. Egyéb magyarázatok helyett tehát el kell hinnünk a káplár ur Alekszander Gilicze teoriáját, a mit regruta abrikotlaskor mondott, mely szerint a menázsizik azért menázsizik, mert olyan menázsizik, mint a milyen összekerül a kaszárnyában a berukkoló regrutákból, csak menázsizik jár. Lehet, hogy igaza van.

Továbbá megessik azonban, hogy a menázsizik nem 11 órakor eszik meg a katonák, hanem még korábban, 10 órakor. Történik ez akkor, ha vártára megy a legénység. Ez igen okos beosztás. Mert attól a 10 órakor délelőtt megevelt menázsizitól másnap délután 2 óráig — mire tudniillik újból hazaérkezik az őrségről a katona —

nem kap semmit sem enni. Ez azért okos beosztás, mert a katonáknak békében meg kell tanulni azt, a mire háboruban sokszor szükségük lehet: a koplalást. Csak hadd szokják hozzá a baka, hogyan kell 24 óráig őrsegen lenni, 2—2 óráig éjjel és nappal egy helyben álldogálni, szembeszállani hideggel, meleggel, esővel, hóval és a mi fődolog, álmosággal és a mi sokszor jár az őrséggel: a becsukás mindenféle nemeivel, — és mindezt egy falat meleg eledel nélkül! De hát ez így van jól. A katonának ilyenmü ténykedésétől függ a biztonsága az őrszolgálatnak, mivel tele gyomorral vigyázni a ferflégszmagazinra, akárki is megtehetné.

Hogy pedig az a 10 óraker megevendő menázi jól essék, arról is történi gondoskodás.

Tudvalévó dolog ugyanis, hogy a mozgás jót tesz az embernek, elősegíti az emésztést. Ezt tudja az ezredes ur is. És mivel hogy tudja, hát megmozgatja egy kicsit a katonákat. Kiküldi őket egy kicsit egzecezerozni. Csak ugy komótosan. Még a tornisztert sem kell fölvenni. A gyakorlótéren aztán mozognak a katonák. Csinálnak ibungot, laufsritteket, aufmarsireneket, fergatterung auf dasz czvajte glideket, továbbá svarmléniákat és snell-fájerokat, schiszen knitben, mely dolgok mind igen alkalmasok arra, hogy a katonák összeszaggassák a mondurjukat és elősegítsék az emésztést, ezekre pedig nagy szükség van a kaszárnyákban.

De hát semmi sem tart örökké. Talán még a pizsmáker (Büchsenmacher) is meghal egyszer, az pedig, ugy beszélük, már azt a feyvert is megvizitálta, a melyikkel Kain agyonütötte Ábelt.

Végeszakadt annak a kis testmozgásnak is, a melyet a vártára való menés előtt vittek véghez a katonák és bevonultak a kaszárnyába.

Az átizzadt, átfáradt tömeg pedig tudja, hogy 12 óraker kezdődik a vártafólosztás, a mikorra lent az udvaron még az ezredes ur is megjelenik, igyekszik tehát mindenki, hogy mielőbb megmenázsizzék.

A menázsizés pedig ugy vagyion, hogy a napos elkiáltja magát:

— Sajkákat a konyhába!

Ne hogy pedig tapasztalatlan lelkek azt higyjék, hogy az a sajka valami vizen járó szerszám, szükséges elmondani, hogy a sajka tulajdonképen Schale, az az evőcsésze. Ennek a nevét magyarosították meg a bakák belügyminiszteri engedély nélkül. A mint hogy a belügyminiszter nem is parancsol a kaszárnyában.

A sajkákat aztán szépen sorra rakják a sajka-deszkán és két ember viszi a konyhába.

A sajkába adnak előbb levest. Ezt a szakácsok adják. Aztán a levesbe beleadják a hust. Ezt a menázs-aufsicht adja. Reglama szerint minden embernek 190 gram-mor. A gyakorlat szerint azonban az őrmester urnak igen nagyot, az altiszt uraknak nagyot, a bakáknak kisebbet, a regrutáknak legkisebbet. Az a sajkában levő eledel képviseli ilyenformán a menü főrészt, a levest és a hust.

Mivel pedig surolni semmiképen sem jó, asztalterítőket pedig az Adjustierungsvorschrift für das k. und k. Heer nem ismer, ennél fogva az X lábú asztalnak a tetejét megfordítják és azon költik el a menázsának két részből álló, de egy sajkában levő részét. Előbb a hus közül kikanalazzák a levest, aztán a hust. A ki akarja, az fordítva ehetik. Nincs eltöltve.

Ma azonban nem igen sok parádéval esik meg az evés, mert az idő mulik és egy-kettőre fujják a vakparádét. Beszürsölik tehát a levest a katonák, a hust

a markukba kapják és mennek a sajkákat újból a konyhába

Mert nem kell ám azt hinni, hogy a menázi levestől meg husból áll. Van ott még egyéb is. Sokszor babc-sujpász, kevésszer lekváros lészta, karácsonykor mákos metélt, ma pedig rizskása.

A rizskása mikor megfőzik tejben és behintik cukorral, fahéjjal, jó lehet a kis gyerekeknek. Ellenben nem jó vízben főzve és cukor és fahéj nélkül a katonáknak az evésre. Másra jó. Arra, hogy golyókat csináljanak belőle és schieszibungokat tartsanak. Hogy, teszem fel az ablakon keresztül ki tudja messzebbre hajítani a löveget. Vagy, hogy ki tudja jobban eltalálni a kantinosné pallásajtáját.

Igen jó mulatság ez; én próbáltam és csak három napi aristonba került, wegen mutwilliger Vernichtung ärarischer Nahrungsmittel! Mintha a rizskásának nem az lenne a rendeltetése, hogy megsemmisüljön, és a rizkásának az is mindegy, hogy mimódon történi az a megsemmisülési processus.

Ma azonban erre nincs idő. A katonák egyszerűen ott hagyják a »páppit« — mi így hittuk — a sajkában, mérgére annak a két maródinak, a ki nem megy vártára és emiatt rájuk hagyta a firer ur, hogy a sajkákat mosás el. Mäskor ezi mindenki maga cselekszi.

Az ebéd tehát, a menázi megvolt. Gyöngécske volt biz az és holnap délutánig nem elegendő, de mikor a vakparádéra szóló kúrhang felhangzik, az ilyen csekélységekről gondoskodni nincs idő.

Nem telik bele 10 percz, az egész ezred lent áll a kaszárnya előtti téren és az ezredes ur parancsára a segédtsit felsorolja, hogy ki hová megyen. Nem névszerint, csak ugy átaljában. Különbén is tudja mindenki. Előbb a tisztí vártákkal végez, mert olyan is van. A hol tiszt a parancsnok. Ilyen tisztí őrseg kevés van ugyan, de azért jutott belőle a hadnagy ur Hirschnek is egy. És mikor a regimenczadjutans komendójára ki lépett az a csapat, mely a hadnagy ur Hirsch vezetése alatt megy őrsegre, akkor két Hirsch állott ott. Az egyik a hadnagy az őrparancsnok, a másik egy közember. Az őcsese a hadnagnak.

Történi ám olyan esetek, hogy két testvér közül az egyik tanul, önkéntes, majd tiszt lesz és megtetszvének neki a katonai élet ott is marad, míg a másikra szükség van otthon, otthon marad, gazdalkodik és mikor a szülők legjobb hasznát vennék, besorozzák katonának és elviszik. Így került az infanteriszt Hirsch is oda, a hol a bátyja hadnagy ur Hirsch szolgált és így kerültek együvé az őrsegre is, a hol a hadnagy ur, ur volt, őrparancsnok, az infanteriszt pedig csak őrsem, a kit kiállitanak a posztra és 2 óráig örködik, talán maga sem tudja mifölött. És míg az őrparancsnok kényelembé téve pihen a puha pamlagon, addig a közember örülhet, ha a 2 órai őrsegen való állás után leheveredhetik teljesen felöltözve a kemény fapadra.

Bolond dolog az, de megtörténi katonáéknál ilyesmi gyakran. És mikor a hadnagy ur az őrseget elfoglalta és oktatta a feszes tartásban álló legénységet, hogy az őrsegen vigyázzanak, el ne aludjanak, hát akkor a saját vérbeli testvérőcsésének is szólott az a tanítás, a ki ott állott a hadnagy ur előtt, kemény haptakállásban, kezét a zsinorra szorítva, szemét élesen a beszélőre függesztve, miként megkivánja azt az előírás, ha egy teljebbvaló az alárendelttel beszél. Nem szabad megkülönböztetéseket tenni azért, mert ama katonák között van egy, a ki nemcsak katoná, hanem

testvéröccse is a hadnagy urnak. Az őrségen nincsenek se testvérek, se semmiféle egyéb czibil fogalmak. Ott csak katonák vannak

Az őrségen levő altiszt beosztja az őrszemeket, felvezeti őket az őrs helyre és folyik az őrtállás egybangu munkája.

Az infanteriszt Hirsch kívül a nagy legénységi szobában üldögel. Ő rá csak később jut a sor. Ő a »harmadik numera«. És az infanteriszt Hirsch gondolkodik. Azon gondolkodik, hogy miért rendezte be az isten ilyenformán a világ sorát. A hadnagy ur lent a tiszti szobában szintén gondolkodik. Az meg viszont azon gondolkodik, hogy ugyan mit vétett az ő tulajdon testvéröccse a világ ellen, hogy nem szabad még csak behívnia sem a szobájába.

Pedig nem szabad. Tiltja a dekorum, meg a reglama. Meg nem tudom én micsoda. Tény, hogy nem hívhatja be.

Behivatja a tiszti őrszobába az altisztet és pénzt ad neki.

— Minden legénynek hozasson valami ennivalót.

»Jó« tisztek meg szoktak ilyesmit tenni, hogy megvendégelik az őrség embereit. A hadnagy ur Hirsch is jó ember. Megvendégeli a legénységet, hogy az öccse is ehessék velük. Mert azt nem teheti, hogy az öccsét külön kikeresse. Az nem áll semmiféle előírásban sem, hogy ha az őrparancsnok tisztnek az öccse is ott van az őrség legénysége között, hogy az valami külön bánásmódban részesüljön. Az épen olyan infanterista, mint a többi. Infanteriszt Hirsch. Semmi egyéb. És már az is nagy dolog, mikor a hadnagy ur belép a legénységi szobába, hol az altiszt »Habt Acht« kiáltására merev tartással állanak a katonák, hogy épen az infanteriszt Hirschet kérdezi meg a hadnagy ur:

— Nincs semmi ujság?

Infanteriszt Hirsch felel:

— Nincs, hadnagy ur, jelentem alálassan!

Az éjszaka esendje rászáll a vidékre.

A legénységi őrszobában az őrség egy része a fanyoszoján teljesen felöltözve pihen. Ezek már voltak őrségen és míg újra menni kell, addig nyugosznak. Oldalfegyver a derekon két tölténytáskával, csakó a fején. Semmi kényelem. Az őrség szigorú szolgálat és a legcsekélyebb »Pflichtverletzung im Wachdienste« három havi nehéz rabsággal jár.

A tiszti szobában kényelmesen pihen a hadnagy ur. Felöltözve ugyan, de puha pamlagon, zavartalanul. Neki nem kell két óráig őrségen állani, neki nem kell másik két óráig készenlétben lenni. Ő pihenhet. Neki nem kiáltják:

— Dritte numero! Auf!

A dritte numerák felriadnak álmukból. Az infanteriszt Hirsch is. Alig aludtak valamit és már újból menni kell. Pedig hogy kívánja ez a fáradt, össze-vissza hajszolt test a nyugodalmat. Az álom csak úgy ragad a szemekre. Ám menni kell és nem aludni.

Az altiszt odavezeti mindegyik őrszemet őrhelyére, utasításokat ad neki kötelmeit illetőleg, megint, hogy el ne aludják, azzal visszamegy az őrszobába.

Az őr magára marad. A fáradt, nehéz test semmiképen sem akar engedelmessé válni a gazdának. Pihenni óhajtana. A természet rendje ez, hogy éjjel újból erőt gyűjtsön a másnapi munkához. De aludni nem szabad. És infanteriszt Hirsch kemény léptekkel jár fel és alá, nagyokat toppog, hogy elzavarja vele a leselkedő álmot.

Ugy éjfélután a tiszti őrszobában fölébredt a hadnagy ur és eszébe jutott, hogy még nem ellenőrizte az őrség embereit. Ez pedig kötelessége. A reggeli jelentésben arról, hogy az ellenőrzést megtartotta és hányszor tette azt, külön jelentést kell tenni.

Kilép a legénységi szobába. Csak három ember virraszt. Az altisztet is elnyomta a fáradság. Az ébrenlevők egyikének kiáltására felugornak valamennyien és sorakoznak a hadnagy ur előtt.

A hadnagy ur körül néz. Keresi az öccsét. Az nincs itt. Odaszól az altisztnek:

— Infanteriszt Hirsch?

— Poszton áll. Harmadik numera.

Valami belső balsejtelem úgy sugja a tisztnek, hogy ne menjen most az őrséget ellenőrizni, de a tiszt nem teheti alárendeltjei előtt, hogy hallgasson arra a benső szóra és ne vizitálja meg a vártát csak azért, mert az öccse is poszton áll.

— Az altiszt és egy ember velem jön.

A fegyvergulából kiválasztja az altiszt fegyverét egy másik közember is és mennek a hadnagy urral.

Az őrszemek ébrek. Mindegyik jelentkezik. Jelenti, hogy semmi ujság sincs. A hadnagy ur megy tovább. És a mint a legközelebbi őrszem helyéhez megy, észreveszi, hogy az őrszem mozdulatlanul áll egy helyben, nekitámaszkodva a falnak. A tiszt odaér a két emberrel az őr mellé. Az még mindig mozdulatlan. Nem veszi észre a közeledőket . . . Alszik . . . Állva alszik . . . Az orvul leskelődő álom hatalmába kerítette . . . Az agyoncsigázott test jogait követelte . . .

Hadnagy ur Hirsch szive elszorult. Az őrszem alszik. Az ő tulajdon testvéröccse alszik az őrhelyen.

És a lelkében végigszánt a mély, kínos fájdalom és odaszól az altisztnek:

— Keltse föl.

Az altiszt megrázza az alvót. Az ijedten rezzen föl. A kétségbeesés rettenetes pillantásával néz a fölebbvalójára, a hadnagyra — a bátyjára.

A hadnagy tompa hangon szól, keményen, érzéketlenül, mint az katonához való.

— Váltsa föl azonnal ezt az embert. Vegye el tőle oldalfegyverét és reggelig tartsa fölügyelet alatt. Reggel be kell kísérni a kaszánya őrszobájába.

Az altiszt eleget tesz a parancsnak. A vele jött katonával elfoglaltatja az őrhelyet. Infanteriszt Hirschtől elveszi a fegyverzetet és kíséri az őrszobába . . .

Infanteriszt Hirsch szótlánul megy. Lesüti a szemét. Csak mikor beérnek az őrszobába és a hadnagy a tiszti szoba küszöbén áll, néz föl. Végtelen szomorú, fájdalomteljes pillantással néz a bátyjára . . .

Hadnagy ur Hirsch beteszi maga után az ajtót. Lekönyököl az asztalra. A kezeibe beletemeti az arcát és végigesordulnak rajta a könyvek. Már nem volt katoná; kemény, érzéketlen szívű hadnagy, a ki fogságba vetteti a közembert, mert az kötelessége teljesítésében nem járt el. Csak ember volt. Az infanteriszt Hirschnak a bátyja. A ki végigborult az asztalon és zokogó szóval siratta a szegény szerencsétlen öccsét, kire hat hónapi nehéz rabság vár, mert elaludt az őrségen . . .

Eszterka.

Ez a czime annak a négy felvonásos szomorujátéknak, amelynek közlését a mai »Egyenlőség« mellékletén megkezdtük. *Philippson* Lajos írta régen, a negyvenes években, s elsárgult könyvek halmazából ástuk ki, hogy magyar nyelven fölébresszük pihenéséből.

Eszterka,

a szép lengyel zsidó leá y, akit *Nagy Kázmár* lengyel király (1333—1370) trónjára szeretett volna ültetni — így mondja a tragédia, de sejteti a történelem is. A darab hősei minket magyarokat erősen érdekelnek. Nagy Kázmér, még mint Kázmér herczeg volt *Zách Klára* megszenyítője s ezt a tragédiát *Arany János* mondta el dalban. *Eszterka* pedig mint *Eszter*, *Josika bárónak* egyik leghíresebb regényéhez szolgáltatta az anyagot. Ezek irodalmi vonatkozások. De van ezeknél mélyebben járó is, amely a lapunkban most meginduló tragédia hősei felé fordítja figyelmünket. Ez az, hogy *Nagy Kázmér* Lengyelország királya, ami *Nagy Lajosunkra*, nagybátyjára, hagyta koronáját, mert *Adelhaid*dal kötött házassága — amiben *Eszterkához* való szerelme nyilvánvalóan jelentékeny tényező — gyermektelen maradt.

Nagy Kázmér, a jó »parasztkirály« egyéb-ként is erősen zsidó befolyás alatt állhatott — bár zsidóbarát nem volt. Azokból a kulturális és jótékonyági alkotásokból következtetjük ezt, mik a durva középkorban, melynek rettenetességeit, erőszakosságait *Philippson* tragédiája szintén hiven tünteti föl, más fejedelmeknél és országokban ritkák voltak, de Lengyelországban ezen *Nagy Kázmér* nevéhez fűződnek. Csak a krakói egyetemre és a sok kórházra utalunk, melyeket *Eszterka* szerelmese hozott létre.

Eszterka

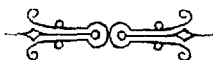
tragédiájában különben szerepel a vérvád is és a zsidó sorsának történetfilozófiája — amely érdemben mind a mai napig változatlan s csak formában mutat új jelenségeket — e körül csoportosul.

Mi nagyon szépnek, érdekesnek és igaznak találtuk

Eszterka

tragédiáját s úgy gondoljuk olvasóinknak is nem mindennapi élvezetet szerzünk avval, hogy jó magyar fordításban, melyet főmunkatársunk: *Haber Samu* végez, eljuttatjuk hozzájuk.

Az Egyenlőség szerkesztősége.

H i r e k.

— Az országos rabbiképző intézet héber vizsgájáról egyik talmudista-ösmerősünk a következőket írja nekünk:

Az »Egyenlőség« utján megtudtam, hogy a szemináriumban f. hó 20-ikán d. e. tartják a héber vizsgát. *Jesiba* embere vagyok, minélfogva a szemináristák zsidó ösmeretei iránt éppenséggel nem valami nagy respektus föltött el. Elmentem hát a vizsgára, hadd lássam, gondoltam, mit is tudhat egy olyan diákféle talmudista, a ki a zsidó mellett még a 8 gimnáziumot, később meg az egyetemet is végzi. Kezdték a bibliával. No, ez nem sokat ígér, gondoltam. Az én koromban a bibliából 9—10 éves fiúk tettek vizsgát, a *Jesiba*ban dehogy bibelődnek a bibliával. Ott talmudot tanítanak, talmudot, újból talmudot és csakis talmudot. Vizsgáló professor 4 volt: *Rabbi Bloch Mózes* a rector, dr. *Bacher Vilmos*, dr. *Kaufman Dávid*, és dr. *Blau Lajos* és ezeken kívül 4 öreg rabbi a vidékről. Kezdték hát a bibliával. Az examinátor dr. *Blau* volt. Egyik vendégrabbi megjelölt egy fejezetet *Mózes V. könyvében* a »széfer keritut«-ról szólót és fölhívott egy *Guttman*n nevű szakállas diákot, mondaná el az illető részt. Szakállas ember ki a *chumisból* vizsgázik! no ez jól indul, gondoltam: ide kívánnám orthodox barátaimat, hadd hízzanak. De nini a fölhívott recitálja a textust hibátlánul, könyv nélkül és igen jól hangsúlyozva. Azért emelem ki ezt, mert ezért az egyért becsültem valamennyire a szemináristát. Nem öli meg a szent szöveget rettenetes kiejtéssel. Hát az szép volt, és ha csupán csak diák lett volna az examináns, biz Isten, igen jól esett volna, de rabbitól, leendő rabbitól, nagyon, nagyon kevés. Az exact magyar fordítás után, a tanár rátért az egyes héber szavak elemezésére, etimológiájára, ami nem sokat változtatott ítéletemen, tán azért, mert soh'sem szerettem a grammatikát, az etimologizálásnak pláne ellensége vagyok. De most fordított egyet a dologon dr. *Blau*. — Mondja csak, *Guttman*n ur, szolt, tudna nekem néhány analog helyet (a széfer keritutra vonatkozót) megnevezni a szentírás többi részeiből? És *Guttman*n ur kezdett czitálni, magyarázni és fejtegetni, hogy hirtelen cserben hagyott minden gunyolási kedvem. De még sokkal kellemetlenebb dolog következett, már t. i. kellemetlen az én kész ítéletemre nézve, melylyel arra a vizsgára elmentem. *Bloch Mózes*, a rector és később a vendégrabbik is az iránt kezdtek érdeklődni, micsoda elveket, tanokat és szabályokat von le ebből a fejezetből a misna, a gemara és mi a nézete *Rasinak*, *Toszafoznak*, *Alfazinak*, *Jad-Hachazának*, *Asérinek*, a *Turnak*, az *Aben-Haezernek*, szóval a talmud leghíresebb magyarázói és kodifikátorainak, — szóval, én szédülni kezdtem a *Guttman*n ur feleleteire, mert agyonütött bennem minden előítéletet, mert be kellett vallanom magamnak, hogy ha *bachur*-ember így »meg van rakodva« otthagyja a *Jesibát* és elmegy fiatal »gaon«-nak. És *Guttman*n nem volt az egyedüli, ki ilyen dissertatiókat tartott; a sokkal fiatalabb *Fuchs*, *Richtman*, *Kramer*, a muszka *Eisenberger* (ki a szemináriumban tanult meg magyarul, de jól) mind megérdemlik a »janik vechakim« (gyermekbölcs) czímetet; mert meglepő szépen feleltek, önálló ítéletről és bámulatos jártasságról téve tanubizonyosságot. Pedig ezek a diákok felső gimnáziumot is végeznek és el van ösmerve, hogy a szeminárium felső gimnáziuma a legjelesebbek egyike az egész országban.

Ami engemet illet, oda volt nemcsak az előítéletem, de a kevelységem is; legfőbb annyit vallottam be magamnak, hogy nekem kellett volna ilyen iskolát végezni,

mert akkor volnék én csak igazán nagy tudós. Mert hát, hogy egyáltalán nem volnék tudós, azt csak nem ösmerhettem el, mikor két óra előtt Eiffeltorony magasságban véltém magamat a szeminárium fölött.

E levélhez hozzáfűzzük a következő kimutatást: Az 1897/98-iki tanévben a szemináriumnak 48 növendéke volt: 40 az alsó tanfolyamban és 8 a felsőben. Érettséget tett 12, kik közül 8 átlép a felső tanfolyamba. Rabbivizsgát tett 6 kandidatúra. A 48 növendék közül 6 a külföldi.

A növendékeket oktatták: Bloch Mózes, dr. Bacher Vilmos, dr. Kaufmann Dávid, dr. Blau Lajos rabbik; dr. Schill Salamon, dr. Bein Károly, dr. Bloch Henrik és dr. Balog tanárok. Utóbbi öt szeminárium professzor, og tanítani az *előkészítő osztályban* is, a melyet a vezérő-bizottság f. hó 20-ikán hozott határozata értelmében akkor fognak fölállítani, ha a jövő iskolaév kezdete előtt azoknak a jelentkezőknek a száma, kik a fölvételi vizsgát egyik vagy másik tárgyból meg nem állják, olyan nagy lesz (legalább 12), hogy egy ilyen tanfolyam krealását igazolja.

Azt hisszük, hogy e határozat folytán biztosra vehetjük az előkészítő osztály fölállítását. Következtethetünk erre, ha elolvassuk a tanári karnak a vezérő-bizottság elé terjesztett memorandumának (a melynek alapján a vezérő-bizottság határozatát meghozta) következő részeit:

Az intézet főnállása óta — törzskönyveink kimutatása szerint — összesen 545 tanuló jelentkezett felvételre. Ezen 545 tanuló közül 353 valamennyi tantárgyból, 212 csak a héber tantárgyakból tett vizsgálatot. A felvételi vizsgálatok eredménye következőleg alakult: 131 vizsgázó tanuló a gimnázialis, 31 a héber tantárgyakból meg nem felelően, elutasított; 229 egyes — részint gimnáziumi, részint héber — tantárgyakban tanusított járatlansága miatt csak rendkívülinek volt felvehető. Ebből látszik, hogy az összes jelentkezők több mint kétharmad része az előkészítésre való alkalom és intézet hiánya folytán nem volt azon helyzetben, hogy az alapszabályzataink által előirt előismereteket megszerezhesse.

A felsorolt adatok azon tanulságos tény is megállapítják, hogy épen azon körök, melyekből intézetünk leginkább vehetné tanuló anyagát, jórészt el vannak zárva intézetünktől, mivel az előkészítésre hiányzik az alkalom. Ezt különben saját tapasztalatainkból is tudjuk, mert sok tanuló, kik minden évben hozzánk fordulnak a belépés ügyében, már eleve el kell utasítanunk, mivelhogy nincs remény, hogy a felvételi vizsgát letehessek.

— **A miskolci papiktatás.** Jelentős eseménynek utolsó, nagy nyilvánosság elé tartozó jelenetei játszódtak le folyó hó 19-ikén Miskolczon, a mikor az ottani orthodox hitközség magyar hitszónoka, Spira Salamon dr. annak rendje és módja szerint elfoglalta állását. Olvasóink ösmerik az esetet, minek azért annak előzményeit az ünnep hangulatában felbolygatni. Egy elvi kérdéstről volt szó, a magyar nyelv diadaláról orthodox hitközség szószékén. Ne hezen ment, de győzött az erős akarat, mely a hitközség lelkes vezetőjét, Gencsi Samu drt vezette becses vállalkozásában. Igaz, erős csapatra támaszkodhatott; hiszen a hitközség magyar *érzelmei* vitások nem is lehettek; de egy formaiság megváltoztatásáért folyt a küzdés, s e forma-

megváltoztatás is, mely fölér egy följegyzésre méltó hazafias cselekedettel, *Wlassics* Gyula vallás- és közoktatásügyi miniszternek ama »szelid nyomása« folytán, melyet többször megsürgeltünk, hál' istennek szépen, rendben, békén sikerült. A hitközség agg lelkipásztora, *Rosenfeld* Mayer, a ki pedig fiatal pályatársat kapott, az önmegtagadás legszebb erényét gyakorolva, maga járt elől a vonzó példával. Az új papnak, *Spira* Salamon drnak is első szava, ott, jövendő műkérdése küszöbén, isten avatott háza előtt, a béke volt, a béke, a mit válaszul *Klein* Dezső kultusz-előjáró köszöntése nyomában méltán hangoztatott. És a régi pap karonfogva vezette be fiatal pályatársát, most már kettőjük tevékenysége fölszentelt csarnokába; ő maga volt, a ki e papiktatás alkalmával a templomi szószékről magyar nyelven elsőül kérte istenáldását »kartársára« és ő volt az, a ki az új pap tiszteletére rendezett társasvacsorát szellemesen és a békeszeretet félreösmerhetlen jegyében *egy szív két kamarájának* jelentette ki — mert *így érezte* — a miskolci hitközség vallásos életének két fő: a régi és az új faktorát. Egy szív két kamarája ök, igen, s azok is legyenek. A hívek csak *egy* szívet lássanak kettőjükben, a kiket összefogott a hitközség *esze, bölcsesége* *Gencsi* Samu dr., s a kiket együtt funkciójukban zavartalanul megtartani kötelelessége a hitközség minden egyes tagjának, mert ez a béke, a miből isten áldása kiserked. A zsidó hitfelekezettűeknek évezredekre visszanyúló története igazolja, hogy az Egyetlen mindig olyankor fordította felénk orcáját, a mikor egyek, testvérek, hékében élők voltunk.

A miskolci papiktatás külső eseményeiről a következőkben adunk számot:

A délelőtti folyamán számos tagból álló 3 küldöttség indult külön vonaton Baurévére, hogy a Losoncraól nejjével, gyermekeivel és az ottani hitközség küldöttségével érkező magyar hitszónokot, *Spira* Salamon drt már ott üdvözölje. A hitközség küldöttségét *Ixel* Soma dr., az izr. ipartársulat küldöttségét *Pick* Jakab, az ifjuságét pedig *Hercz* Ödön dr. vezette. Bánrévről a kölcsönös üdvözlő beszédek után *Spira* Salamon dr. rabbi, kísérete s a miskolci küldöttség külön vonaton indult Miskolcz felé, a hol nagyban készülődtek az ünnepélyes fogadtatásra. D. u. 1 órakor óriási közönség állt a templom bejárata előtt. A pályaudvarra kivonulók is elfoglalták a kocsikát s a beláthatatlan kocsisor *Gencsi* Samu dr., hitközségi elnök, *Gimes* Simon hitközségi jegyző vezetése alatt megindult a gömöri pályaudvarra, a hol 2 óra 20 perczkor a vonat megérkezett. A küldöttség félkört állt a vonat előtt s *Gencsi* Samu dr., a hitközség nevében üdvözölte az eléjük álló papot.

Ötletes beszédére, melylyel a *hit, remény és szeretet* nevében fogadta új papjukat, *Spira* dr. rögtönözve, az elnök által használt hasonlatból kiindulva pompásan válaszolt. Miután a miskolci izr. nőegyesület elnökösszonya dr. *Spira* Salamonnénak a nekiszánt diszes rózsabokrétát átnyújtotta, az impozáns menet visszafele vonult a városba.

Az utcán sorsfalat állott a nép, a házak ablakai telve diszes hölgyközönséggel. A merre a menet elvoquitt, mindenhol fölhangzott a lelkesült éljenzés. Megérkezve a templomhoz, annak ajtajában *Rosenfeld* Mayer főrabbi és *Klein* Dezső hitközségi alelnök, továbbá a gondnok-

ság és a rabbinatus fogadta *Spira Salamon* dr. *Klein Dezső* alelnök üdvözölte meleg, szívélyes szavakkal. mit *Spira* dr. meghatóttan köszönt meg. Ezután dr. *Spira Salamon Rosenfeld* Mayer karján bevonult a templomba, mely már akkor teljesen zsúfolva volt. A hitközség tagjai és a város többi előkelőségei mellett ott voltak: *Horváth* Lajos főrendiházi tag, *Zelenka* Pál ev. püspök, *Nagy* Ignác ref. lelkész, *Foltin* János esperesplébános, *Tarnay* Gyula dr. alispán, *Soltész* Nagy Kálmán polgármester, *Görgey* László üzletvezető, *Kovács* Lajos megyei főügyész, *Molnár* Bertalan megyei főjegyző, *Hidvégi* Benő kir. tanfelügyelő, *Polgár* György, *Gállfy* Ignác igazgatók. Továbbá a következő küldöttségek: *Harangi* Vilmos, *Herczeg* Frigyes dr., *Husz* Bertalan, *Schwarcz* Sámuel Mező Kövesd — *Guttmann* Henrik dr., *Auerbach* Lajos dr., *Mayer* Mór dr., *Gutlohn* Márton dr. Rozsnyó. — *Klein* Zsigmond, *Bródi* Miksa, *Rosenfeld* József dr. S.-Szentpéter. — *Lichtschein* Miksa, *Lichtschein* Jakab, *Schweitzer* Márk S.-Kazincz. — *Bakonyi* Samu dr. ifj. *Schwarcz* Vilmos, *Weisz* Sándor Debreczen. — *Preszler* Ferencz, *Braun* József. *Spiegel* Ferencz Eger. — *Reichard* Mór, *Schön* Vilmos dr., *Schwarcz* Bernát S.-A.-Ujhely. — *Erényi* Ármin, *Kun* Ignác dr. Edelény. — *Kohn* József, *Lauffer* Manó. *Rothmann* Hermann, *Künstler* Jakab, *Better* Márk, *Bárok* Miksa, *Lusztig* Miksa, *Fristler* Lipót, *Róth* Sámuel, *Ungár* Miksa, *Minikusz* Antal Losoncz. — *Markovics* Jakab Kassa. — *Hochmann* Ignác, *Wassermann* Jakab. *Paczauer* Adolf dr., *Herbst* Ignác, *Ráb* Ignác. *Chewra* kadisa Miskolcz és a miskolczi tűzoltó-egyesület 30 tagja stb. A templomi ünnepélyt *Wolfgang* Salamon főkantor éneke nyitotta meg, a ki énekkar segítségével igen szépen zendített a 24. zsoltárra, a melynek elhangzásával *Rosenfeld* Mayer dr. főrabbi lendületes, atyai tanácsokat nem nélkülöző magyar beszédet intézett új kartársához, a kire isten áldását kérte. A nagyhatású beszéd után következett *Spira Salamon* dr. székfoglaló, gyönyörű beszéde, a mely a miskolczi izr. rögyesület javára már füzet alakjában is megjelent. A másfél óráig tartó beszédnek e három mondas volt a tétele: »Az isten szava egyenes, balzsamot hoz a sebzett szíveknek. Az isten ígéje tiszta, megszabadulást hoz a szenvedély rabjainak. Az isten tana tökéletes, fölvilágosítja a sötétségben tévedőket.« A mint Miskolczra érkezésekor első szava, egybeköszöntő templomi beszédének utolsó szava is a békéről szólt. Végül az új pap imát mondott a királyért, hazáért stb. Mindennek mélyes hatású volt s a megjelent kitünőségek közül sokan üdvözölték a papot nagy sikeréhez. Az énekkar imájával és a Hymnuszszal, melyet a közönség is vele énekel, befejeződött a ritka szép templomi ünnepély.

Esti 8 órakor lakoma volt, melyen közel 300-an vettek részt. Az asztalfőnél *Rosenfeld* Mayer főrabbi, *Spira Salamon* dr. hitszónok, *Gencsi* Samu dr. hitközségi elnök, *Tarnay* Gyula dr. alispán, *Soltész* Nagy Kálmán kir. tan. polgármester, *Orczy* Gyula, *Szepessy* Béla, *Klein* Dezső, *Kazai* Mór dr., *Ixel* Soma dr., stb. foglaltak helyet.

A második fogás után *Gencsi* Samu hitk. elnök remek pohárköszöntőjében a királyt éltette. A felköszöntőt az ünneplő közönség állva halgatta végig. Felköszöntőket mondottak *Rosenfeld* Mayer főrabbi a hitközség és papok harmonikus működéséért, *Spira* Salamon dr. *Rosenfeld* Mayer főrabbiért, *Orczy* Gyula a testvériség és egyetértésért, *Gencsi* Samu dr. a főispánért, *Majzler* Jób dr. az alispánért, *Tarnay* Gyula dr. a nemzeti művelődésért, *Klein* Ignác dr. a polgármesterért, *Kazai* Mór dr. *Klein* Dezső a hitk. alelnökeért, majd *Sidlaner* Ármin dr. az idegen hitközségek küldötteiért, *Weisz*

eperjesi közjegyző a béke és egyetértésért. *Bakonyi* Samu dr. (Debreczen) a hitközség fejlődése és haladásáért. *Hercz* Ödön dr. és *Kazai* Mór dr. a hitközség érdemes elnökeért, *Gencsi* Samu drért., ezután *Gencsi* dr. a beigtatási ünnepély rendező bizottságának fáradhatlan, ügybuzgó és nagy tevékenységű elnökeért *Kazai* Mór drért., végül *Pick* Jakab a magyar hitszónok atyjáért üritett poharat.

— **Bánóczy József nagy gondja** Örömis lehetne. Az is — és mégis gond. Az orsz. izr. tanítóképző a forrása, a melyet — felekezeti intézményeink e mostoha gyermekét — igaz szülői szeretettel ápol s növeszt nagyra főmestere: *Bánóczy*. A nagy gond, a mely öröm is, onnan állott elő, hogy az intézet ez évben nagyon fényes eredménynyel zárta le vizsgáit. A beiratkozott 129 növendék közül 13, jobbára gond és nélkülözés miatt, elmaradt ugyan az év során, de azért 116 mégis levizsgázott. 24 végzett s ezek immár a maguk szárnyára kerülnek, a többi pedig visszakerül újakkal megszaporodva a még hátralevő tanfolyamokra. Még mindig nem mondtuk meg: mi a gond s öröm egyuttal. Hát — különös leírni is — a sok jeles tanuló. *Harminczhárman* voltak ők össze-vissza, a mi 116 tanuló mellett kiváló rekkord. Kilencz közülök teljesen végzett s ezek immár csökkentik a gondot. De a megmaradt huszonnégy jeles! Mi lesz majd ezekkel: ez a *Bánóczy* József drnak, az atyámesterüknek nagy gondja. Mert tudni kell valamit: azt, hogy eddig azok a visszatérő növendékek, a kik az előző évben jeles renddel vizsgáztak, a következő tanévben stipendiumot szoktak kapni. Haj, de most sokan vannak, 24 ember, mindegyik stipendiumra éhes, stipendiumra méltó. Hetven-nyolvan forintjával is, a mi nem sok — rengeteg pénz kell erre. Ám a pénz az orsz. izr. tanítóképzőnél a régi szójáték szerint nem a legkevesebb. Nagyon sok pénz annak 24 stipendium, a mikor nincs reá fedezet. Néhány száz forint segítene a *Bánóczy* József dr. gondján s épen e végből adunk róla hirt, úgy gondolván, hogy talán akadnak hitfeleink közül olyanok, a kik fölbecsülve azt a becses anyagot, melyet a magyar kulturának és hitfelekezetiünknek érdemei öregbítésére az országos izr. tanítóképző szolgáltatott, ezt a néhány száz forintot eljuttatják az intézethez s lehetővé teszik, hogy a jelesek megkapják a maguk stipendiumát, a *Bánóczy* József dr. nagy gondja pedig tiszta örömmé változzék át. Hogy pedig evvel a dologgal végeztünk, elmondjuk még a következőket: Az izr. tanítóképző mostani vizsgáin a 33 jelesen kívül, 56 jó és 14 elégséges rendű akadt. A vizsgálóbiztos pedig *Bacher* Vilmos dr. a tudós szemináriumi tanár volt. Az intézet segélypénztára, mely *Bánóczy* József dr. alkotása, 3 évvel ezelőtt csak 200 frtot tudott az arra szoruló növendékeknek adni, az idén e czímen már 1000 frt állott rendelkezésre, a mi szép summa volt. de az a baj, hogy csak volt és nem elegendő. Erre a segélyegyesületre is lehetne néhanapján gondolni.

— **Tisztelgés egy püspök előtt.** F. hó 21-én meglátogatta *Sárkány* Sámuel evang. likus püspök *Fabinyi* Theophil, volt igazságügyminiszter kerületi felügyelő kíséretében Túróc-megyét s ezen alkalomból egy napig Túróc-Szt.-Mártonban időzvé, a számos küldöttség sorában a zsidó hitközségét is fogadta, a melyet *Schwarcz* Mór dr. főrabbi és *Friedmann* Gyula hitközségi elnök vezettek eléje. A küldöttség szónoka *Schwarcz* Mór dr. volt, kinek szép beszédéből a következőket emeljük ki:

»Az a vallás, a melynek kerületi, egyházi és világi fejeit van szerencsénk Méltóságod és Nagyméltóságod kiváló személyében üdvözölhetni ugyanazon szeretetben gyökeredzik, mint azon vallás, a mely a *Sinaj*

hegyén csodálatos természeti tünemények közepette nyilatkoztatott ki.

»Egy atyánk van mindnyájunknak,« ez ama magasztos tétel, a mely az erkölcsi és szellemi világrend sarkkőit képezi. Ezen tételt minden vallás hirdeti s az emberiség köztulajdonává iparkodik tenni. . . . *Különböző formákban nyilvánulhatnak ugyan meg a különböző vallások, de éltető elemük, boldogító tartalmuk a szeretet.*

» . . . Az Isten szeretetének tényében szemképzőként tudunk föl a hazaszeretet és ezen kettős nap sugarainak jótékony behatása alatt megtermékenyítették a szív és a lélek s pompásan fakad a *testvériség* büvös illalu virága.

»Méltó-ágodnak és Nagyméltóságodnak, az Isten és a hazaszeretet által megszentelt s a testvériség diadalát czélzó magas tos élete: az aggság ama koronával övezi körül fejeiket, a mely bölc Salamon mondása szerint csak az erények útjain érhető el. És midőn im magasuló hivatásuk teljesítése közben a szeretetnek áldását és fényét terjesztve járnak hiveik között, engedjék meg minékünk is, hogy a szeretet mindenható urához azon forró fohászszal járuljunk, hogy a hit és a hazajavára szentelt életüket üdvösségben tartsa meg soká hazánk és nemzetünk büszkeségére és dicsőségére.«

Az eljenzéssel fogadott üdvözlő beszédre a láthatóan meghatott agg egyházfő a következő szép szavakkal válaszolt:

»Fogadja nagytiszteletű Uram igaz, őszinte köszönetemet azon szép és meleg szavakért, a melyekkel rólunk megemlékezni szives volt. Mondhatom, *egészen szívemből beszélt.* Igenis, ha különböző hittelekezetekhez tartozunk is, *van mégis egy közös oltárunk,* a melyen mindannyiunknak be kell mutatnunk áldozatainkat, *ez a hazafiság oltára.* A hazáért kell küzdenünk és szenvednünk mindnyájunknak. Nagyon örvendek, *hogy a zsidóság is ezen módon fogja föl hivatását, és hogy minden alkalmat megragad mohón, hogy hazaszeretettét bebizonyítsa.* Fogadják szives megjelenésükért újból őszinte köszönetemet, kívánom egyszer-mind, nagytiszteletű Uram, hogy hitközségük viruljon és fejlődjék az Ön bölc vezetése alatt!«

Miután a püspöknek eljenzéssel fogadott gyönyörű szavai után még Fabinyi Theophil rövid szép szavakban köszönte meg a szónoknak lelkes szavakban róla való megemlékezését, a fogadás véget ért.

— **Az antiszemitizmus alkonya Németországban.** Ahol fölkel, most alkonyatra száll az anti-zemitizmus napja. A mostani német birodalmi képviselő választások hozták ezt a kedvező változást. Berlinben, Dresdában, Boroszlóban, Damstadtban, ahol legerősebb volt a zsidó-fajgyűlölet — a leadott antiszemita szavazatok száma szerint — ez siralmas kicsinyre törpült össze. Sőt az is megesezt, még pedig a hirhedt Szászországban, hogy a volt antiszemita képviselővel szemben nem csak új embert, hanem még hozzá zsidót is választottak! Így fordult a sors kereke.

— **A temesvári izr. hitközség** f. hó 19-ikén alakította meg újra tisztikarát, mikor hitközségi elnökké ismét egyhangulag *Sternthal* Salamon ker. elnököt választották, míg az ujonnan kreált új alelnöki tisztségre *Frommer* Miksát szintén egyhangulag emelte a hitközség bizalma. A képviselő testületet is fölfrissítették néhány új taggal. A választást *Weisz* Herman elnöklele alatt bizottság vezette, amelynel 152 szavazatot adtak be. Megválasztották a következőket: Elnökül *Sternthal* Salamon 3 évre, alelnökül *Frommer* Miksa 3 évre, képviselőkül 6 évre: *Brück* Simon, *Kohn* Sándor, *Knöpl-*

macher Gerson, *Auspitz* Adolf, *Schwimmer* Simon, *Manovill* Miksa dr., *Keppich* Henrik, *Weisz* Hugó, *Weisz* Dávid M., *Recht* Manó, *Barát* Ármin, *Fáy* Ignác dr., miskolci *Gotthilf* Ferencz, *Freund* Jakab, *Politzer* Lajos, képviselőkül 3 évre: *Friedmann* Adolf, *Perényi* Adolf és *Steiner* Vilmos. A választás eredményének kihirdetése után *Weisz* Herman indítványára az elnököt küldöttség kérte a választási terembe, ahol megérkeztekor eljenzéssel fogadták, *Fáy* Ignác dr. pedig üdvözlő beszédet intézett hozzája. Ebben lelkes szavakkal méltatta eddigi szerzett érdemeit s azt a tényt, hogy a 3 év előtt adott programját bevaltotta. Kiemelte továbbá, hogy az izr. vallás recipálása után *Sternthal* a magyar zsidóságnak forró háláját ő Felsege a király előtt Orsován mily szépen tolmácsolta. Méltatta még az elnöknek azon kimagasló tényét, hogy midőn a *reczepezió* emlékére a magyar izraelita közalap létesített, ő volt az elsők között, kik ezen magasztos czélú alapot tetemes nagy összeggel gyarapították. Végre kifejezte az összes választók azon meggyőződését, hogy *Frommer* Miksának alelnökké történt megválasztatása által az elnöknek lehetővé tétetett, hogy ezzel az érdemteljes férfiúval vállvetve a hitközség érdekében való működését hatványozhassa.

A nagy tetszéssel fogadott beszédre *Sternthal* Salamon meghatottan felelt. Az ő programja: ugyanaz maradni, a ki volt; főtörekvése volt a hitközségnek tanügyét, kultuszát és jótékonyági intézményeit fejleszteni és erősíteni; ez lesz főtörekvése a jövőben is. A mi a tanügyet illeti, elbizakodás nélkül mondhatja, hogy ifjúságunknak hitoktatása az utóbi időben igen örvedetes színvonalra emelkedett Kultusz-berendezéseink olyanok, hogy azokra minden hitközségi tag büszkeséggel tekinthet; jótékonyczélú intézményeink imponans tevékenységet fejtenek ki, bár ezen a téren aránytalanul több történhetnék, ha az összes temesvári izraeliták egyetértésének eszméje — mely eszmének megvalósításán megboldogult elődje, néhai buziási Eisenstädter Ignác oly szorgosan, fájdalom, eredménytelenül fáradozott — megvalósíthatnák. Azonban a két helybeli testvér hitközségben — melyeknek felvirágzását örömmel észleljük — erre nézve a talaj még nem érett és mert ezt a meggyőződést táplálja, ezen terméketlen talajt meddön hagyva, működésének ideje alatt közeledési kísérletektől tartózkodott; de meg van győződve, hogy eljön az idő, midőn Temesvár összes izraelitáit egy szív és egy eszme fogja lelkesíteni és ezen egyesülés majdan első sorban a jótékonyosság terén fog gazdagon gyümölcsözni. Zajos teiszéssel fogadott beszédét azzal zárta, hogy a hitközség anyagi háztartása egyensúlyának, a kiadásoknak a bevételekkel való összhangzásba hozatalát fogja fontos feladatának tekinteni, valamint a hitközség jogainak csonkítatlan megőrzését.

Ezután még *Frommer* Miksa modott köszönetet az alelnöki tisztségre való egyhangú megválasztásáért. Az ő programja abban fog állani, hogy az elnöknek a hitközség belső anyagi erősítését és tekintélyének emelését czélzó buzgó törekvéseit hiven fogja támogatni, mely czélra az összes hitközségi tagok közreműködését kéri. — Ezzel a választás, az elnök és alelnök lelkes éltetése között, esti 8 órakor véget ért.

— **Új statusquo hitközség Szatmáron.** Szatmárról írják nekünk, hogy az ottani orthodox izraelita hitközségnek mintegy 200 előkelő tagja kilépett, — azon okból, hogy a városban elszaporodott ultrák (chaszidok) a hitközség vezetését magukhoz ragadták és azzal helytelenül éltek, a mennyiben az üresedésbe jött rabbi állást oly pappal töltötték be, ki magyarul nem tud,

azoknak, kik a magyarosodást óhajtják, igényeit ki nem elégítheti, s a hitközséget reprezentálni sem képes. A kilépettek »status quo ante« alapra fektetett izraelita hitközséget alapítottak, melynek alapszabályait a miniszter jóvá hagyta. Az új hitközség előjáróságát és tisztikarát a következőkből alakította meg: Hitközségi elnök csengeri Mayer Károly, titkár Markovits Benő ügyvéd, főgondnok Schwarz Albert, gondnok Klein Herman, algondnok Davidovits Lázár, pénztárnok Deutsch Mór, ellenőr Beer Mór, ügyész Frieder Adolf dr. Elöljárók: Fried Emil, Rosenfeld Herman, Spiegel Adolf, Stern Jakab, Teitelbaum Herman. Az előjáróságon kívül 30 tagból álló képviselő-testület van hivatva a hitközség vezetésére és miután a hitközség képvisellete vagyonos és intelligens hivekből alakult, kétségtelen, hogy nemes törekvését a vallásosság és hazafiság tekintetében siker fogja koronázni.

— Csattanós dráma játszódhatott le a múlt héten egyik bécsi antiszemita tanyán, melybe idegen zsidó tévedett. Azzal a tizenhétsoros hirrel ugyanis, melylyel a bécsi antiszemita főmonitora egy »nekivadult zsidó« viselt dolgairól referál, sokkal többet sejtetett, mint a mennyit elmond. Mi a történeteket ennek a hirnek nyomán a következőképp képzeljük. Antiszemita koreszmában helyet foglal egy zsidó ember, ki rossz németiséggel vacsorát rendel. A szomszédasztal törzsvendégei erre alapos szapulás alá veszik Izrael fiait és leányait Abrahamtól Sonnenthálig, Rebekától Hirsch bárónéig. A zsidót azonban ez absolute nem érdekli. Előveszik aztán a zsidókat országoként; a zsidó a szomszédasztalnál meg sem mocszan. Az antiszemita kompánia tovább próbálkozik. És most csakugyan elevenére talált az idegen embernek. Vergani katonái gyalázní kezdik ugyanis Magyarországot. A zsidó erre föláll és szól: Szidhatják a zsidót, — bár zsidó vagyok — a meddig akarják. Nem árt az nekünk és meg is szoktuk már: de Magyarországot ne merjék gyalázní, mert baj lesz. És a jósolt baj azonnal be is következett.

Mert a kedélyes antiszemita a vendégszerető Bécsben természetesen már csak azért is szidták, sértették Magyarországot, de csak egy pillanatig, mert a másik pillanatban ahány sörös kancsó volt az asztalon, mind lábra kelt és annyi antiszemita és magyargyalázó fejhez repült, mintha a »nekivadult zsidónak« tiz keze lett volna. De még másképp is jól tudott bánni kezeivel, ökleiveivel és végül a székekkel, mikkel a neki-rontott társaságban valóságos pusztítást vitt véghez, mint hajdan az egy Sámson, a philiszeusok táborában.

A bátor társaság ordítására, jajkiáltására a konyhából és az udvarról segédcapatok érkeztek, földiink azonban azok rohamát már be nem várta, (volt esze!) hanem kalapját (Reinitztől való Budapesten) ott hagyva, az ordító kompániát meg alaposan helyben hagyva, kiugrott az ablakon át, fiakkerbe vetette magát és eltűnt. A moniteuer így adja elő a dolgot: »... a becstelen Judás szót sem mert szólani, pedig eléggé gyalázták pimasz fajtáját, egyszerre azonban, mikor nem is a zsidókról, hanem Magyarországról beszéltek, megvadult és mint veszett bika törni, rontani emberben és butorban kárt tenni kezdett, úgy, hogy attól tartottak, hogy hirtelen kiűtött rajta az ebdüh. De ez csak addig tartott, míg bejöttek a Hausknechtek. A gyáva Moizes az ablakon át megugrott és talán még most is szalad, annyira megtalált ijedni Sém átkos ivadéka«. Sok ilyen kalandot, antisém derék lovagjának!

— Nietzsche és a zsidók. Ezzel a címmel mai számukban érdekes cikket közlünk. Főléje olyan név van írva, melyet lapunkból olvasóink még nem ismer-

nek. Új név nálunk, de másutt, napilapokban, sűrűn megfordul a Szász Zoltán neve, a ki Szász Károly ref. püspöknek unokaöccse és főképpen becses tanulmányokat ír.

— József nádor-pályázat. A pesti izr. hitközség annak idején két 200—200 forintos ösztöndíjat alapított József nádor emlékére. Ezen ösztöndíjakra most pályázatot hirdet, a melyben jelesen tanuló müegyetemi hallgatók vehetnek részt. A kérvényeket szeptember 15-éig kell benyújtani. Az eredményt november 8-án hirdetik ki.

— Antisemita karakter. Ösmeretese azok a jellembeli hiányok, amelyek a legtöbb antisemita vezérférfi »egyéységéhez« fűződnek. Most Stojalovszkiról beszélnek a legtöbbet, aki a galicziai zsidózavargások forrása. Tudjuk, hogy ez az úr Budapesten, amikor Ausztriából kizavarták, ünnepeztette magát mint martir zsidókkal s hogy ki nem adták zsidó ügyvédjének köszönheti. Stojalovszkiról ezt a közeleső reminisczenziát nem emlegetik odaát Ausztriában, hanem emlegetnek egy másikat, amely az utolsó képviselőválasztás alkalmával történt. A páter akkor Zolynia falvában egy Leistyna József nevű zsidóhoz szállt. Itt jól tartatta magát és kifejtette »elvéit« is, többek között »eskü helyett becsületszavával és kézzel vallván, hogy soha antisemita nem volt, mert mint keresztény és Jézus tanainak hirdetője az antisemitizmust haldios bűnnek tartja.« Stojalovszki mint pap, Jézus tanainak hirdetője, mint szavahihető ember most úgy tartja meg a szavát, hogy a galicziai zsidózavargások közvetlen okozójának őt tartják. Ez már aztán karakter!

— Új inasok. Az izr. kézmű- és földmívelési egyesület Adler Lajos elnökle alatt e héten végrehajtó-bizottsági ülést tartott, a melyen új inasokat fogadtak az egyesület pártfogásába. 119 pályázó közül 75 kérelmet teljesítettek s így most 325 inas áll az egyesület pártfogása alatt.

— Ováció. A Naschitz-féle budapesti leány tan-és nevelőintézetben, melynek igazgatónőjét, mint irtuk, most tüntette ki a király, az e heti évszázó vizsgálatok alkalmával szépen ünnepezték a kitüntettet. A növendékek 500 koronás alapítványt létesítettek a nevére. Nevükben pedig Grünfeld Ilona köszöntötte az igazgatónőt, majd Macskássy igazgató és Sebestyén Károly dr. tanár beszéltek. Végül a növendékek énekeltek.

— Halálozás. Widder Ignác, egy régi előkelő abaujmegyei család tagja, nagybirtokos, kinek jótékony-sága is közismeretű a környéken, Gatajában a múlt héten szívszélhüvésben hirtelen elhunyt.

— Hymen. Várhelyi Rósa Izsó drnak, a szegedi ügyvédi kamara, s az ottani hitközség érdemes elnökének, felekezeti közéletünk eme régi, kiváló munkásának kedves és nagymiveltsgü leányát, Ilonkát, Markovits Miksa mérnök, a Markovits Adolf és fiai, ösmert nagyváradi gyáros czég beltagja, eljegyezte.

Baracs Marczel dr. ösmert fővárosi ügyvéd július hó 3-ikán Bécsben a seitenstatten-utczai templomban feleségül veszi Strausz Frigyes bécsi nagykereskedő szép és művelt leányát, Hedvig kisasszonyt.

Székely Sámuel a »Politikai Hetiszemle« szerk. tulajdonosa eljegyezte Szüics Etelkát, Szüics József földbirtokos és Abauj-Torna megye megyebizottsági tag, szép és művelt leányát, Halmájról.

Gross Sámuel budapesti gyógyszerész, ki a gyógyszerész-irodalomnak is jeles munkása, Debreczenben feleségül vette Sorger József dr., ottani előkelő ügyvédnek bájos és művelt leányát, Margit kisasszonyt.

— **Kellemetlen ügyben.** Kedves Groszberg ur! Értem az ön kíváncsiságát, de ez egyszer igazán nem tehetek eleget szíves fölhevítésének. Igaz, hogy a multkor pontosan megírtam kérésének és az öntől nem létezőnek mondott, tőlem bejelentett, önre vonatkozó aktadarabot az összes aláírásokkal együtt közzétettem, de az iratot, melyet most szeretne látni, akármennyire sajnálom is — majd csak a tárgyaláson fogja láthatni, kedves Groszberg ur. A multkor, az más volt. Akkor még nem *mondotta*, hogy sajtópört indított ellenem; most mondja, írja, kiáltja, dobolja vezérczikben, hirben és szerkesztői üzenetben teljes két hét óta, — hát hogy követelheti, hogy én kiszolgáltassam magának illetékes helyről származó azt a levelet, mely mindazt, amit önről irtam és mindazt amit önről dr. Totisék irtak, való igaznak mondja s mond ennél még többet is? Groszberg ur! hisz maga okos embernek mondja magát, hát hogy kívánhat ilyet?

Azt írja a lapjában, hogy nem hiszi, hogy az orthodox közveitő bizottságnak az elnöke ilyen levelet irt volna hozzám. Látja, ez nem szép magától. A multkor sem hitte, hogy az a bizonyos headvány kezeim közt van s mert kíváncságra közre adtam, azt hiszi, kis hamis, hogy ha úgy tesz, mintha az említett levélben sem lenne és megszokott módon szemtelenkedik is egy kicsit, sietni fogok ennek is a közzétételével, hogy maga. jámbor lélek, hamar pörbe kapja annak a levélnek az íróját, hogy így tompítsa az abban tett nyilatkozatok élet. Groszberg, ich kenne, dich, — azaz nem, mert maga félig sem olyan ostoba, mint amilyennek látszik.

Külömben legyen nyugodt; megösmékedik a *Lipschitz* Lipót levelével is, — föltéve természetesen, hogy csakugyan megindította ellenem a sajtópört. Addig elégedjek meg jó ember, a már közreadott aktával. Végtére is 6 tisztességes férfi irta alá, az ön hitközségének 6 vezérő embere, akik kell, hogy önt jól ismerték legyenek.

Egyébiránt, mondok valamit. Ha csakugyan kételkedik, hogy Lipschitz Lipót ebben a maga ügyében levelet irt volna hozzám, ám kérdezze meg tőle, hisz tudja hol lakik.

A revolvernek pedig, melyet nekem szegez, kedves Groszbergem, nevetek. Hátra felé fog az elsülni, jó fiu.

Szabolcsi Miksa.

* Az »Anker« élet- és járadék-biztosító-társaság (Magyarországi vezérképviselőség: Budapest, VI., Deáktér »Anker-udvar«). 1898. évi május havában benyújtott a társaságnál 999 ajánlat 2,314.351 — frt biztosított összegre és kiállított 898 kötvény 2,033.497 — frt összegre. A befolyt díjak összege 543.497 frt — kr., a kifizetett károké 86.311 frt — kr. Az 5 havi időszak alatt benyújtott 4809 ajánlat 11,364.963 frt — krra és kiállított 4425 kötvény 10,253.943 frt — krról. Díjakért bevétel 3,361.347 frt — kr. Károkért kifizetett 390.018 frt — kr. A haláleseti biztosításoknál A osztalékterv szerint a nyereségy-osztalék az elmúlt évben az évi díj 25%-át tette ki. A vegyes- és takarékpénztári biztosításnál B osztalékterv szerint az összes befizetett díjak 3%-a fizetett ki nyereségy-osztalék gyanánt.

A társaság vagyona 1897. december 31-én 62 millió forint. Biztosítási állomány 240 millió forint. Eddigi kifizetések összege 101 millió forint.

* Fölhívjuk t. olvasóink figyelmét *Glogowski* és *Társának* világhírű »Remington« írógépekről szóló, mai és következő számainkban megjelenő hirdetésére.

* Családi és nemesi czimerek, régi festmények javításait, olajfestményeket, művészi kivitelben eszközöl: *Linhart Vilmos*, arczképfestő műintézeté, Budapest, VIII. Hunyady-utca 27. szám (saját házában). Telefon.

Szt. LUKÁCS-fürdő
téli- és nyári-
gyógyhely.

Nagy kénes iszapfürdő,
iszapborogatás, douche-massage, kő- és
kádfürdő, rheuma, köszvény, neuralgiák,
ischias stb. ellen.
Gőzfürdők, uszodák.
Olcsó és szép lakások.
Prospektust küld ingyen az igazgatóság,
Budapesten.

Legismeretesebb
magyar
gyártmány.

Gőzcséplők

Minden az összes gazdasági gépszakmába vágó
felvilágosítással és tanácscsal,
ugyszintén
általános árjegyzékkel
vagy részletes

költségvetéssel,

szívesen és díjmentesen szolgál.

Első Magyar Gazdasági Gépgyár
részvény-társulat.

Gyártelep: Budapest, külső váci-út 7. szám.

Czímre ügyelni tessék!

A siklósi izr. hitközségtől.

Pályázat.

A siklósi izr. hitközségnél elhalálozás folytán üresedésbe jött évi 1200 frt fizetéssel, természetbeni lakással s a szokásos mellékjövedelemmel javadalmazott rabbi állásra ezennel pályázat hirdettek.

Ezen állásra pályázhatnak oly magyar honosággal bíró rabbi, kik képesítésüket a budapesti orsz. rabbi-képző intézetnél nyerték s jeles szónoki képességgel bírnak.

Képzetséget, életkort, családi állapotot s netáni eddigi működést feltüntetendő pályázati kérelmek a hitközség előjáróságához czimezve f. évi július hó 15-éig nyújtandók be.

A megválasztott köteles a községi polgári iskolában és a tanonc-iskolában az eddig szokásban volt tandíjért a hitoktatást végezni.

Próbászónoklatra meghívottnak csupán 30 frt utiköltség térített meg. A megválasztott csakis az előjáróság által megállapítandó átköltözködési költségre tarthat igényt.

Az állás 1899. évi január hó 1-én foglalandó el.

Kelt a siklósi izr. hitközség előjáróságának 1898 június hó 9-én tartott ülésén.

Singer Géza,
hitk. jegyző.

Weisz Miksa,
hitk. elnök.

A szigetvári izr. hitközségtől.**Pályázat.**

A szigetvári izr. anyahitközség 2000 korona évi fizetés s a szokásos mellékjövédellel, valamint szabad lakással javadalmazott **rabbi-állásra** pályázatot hirdet. Ezen állásra csakis szemináriumot végzett magyar állampolgárok pályázhatnak. Az állás f. é. szeptember folyamán töltendő be.

A megválasztott rabbi tiszte leendő:

- a rabbi összes funkcióit végezni és az anyakönyveket vezetni,
- hitszónoklatokat tartani,
- a helybeli oktatási intézetekben az izraelita valásu növendékeket hitoktatásban részesíteni.

A pályázati kérvények, melyekben a pályázó képzettsége, esetleg eddigi működése, kora és családi viszonyai feltüntetendők, *f. évi július hó 8-áig* a hitközség elnökségéhez nyújtandók be.

A pályázók közül csakis a meghívottak bocsáthatók próbaszónoklatra s az utiköltség megtérítésére egyedül a megválasztott tarthat igényt.

Szigetvár, 1898. június 12.

Oesterreicher Adolf,
hitk. jegyző.

Kainer Adolf,
hitk. elnök

A szatmári status-quo-ante izr. hitközség.**Pályázat.**

A Szatmár-Németiben alakult »Status-quo-ante« izr. hitközségnél két metszői állásra nyitattik pályázat

Az egyik שוחט ובודק וקורא legyen és előimádkozásra képességgel bírjon. A másik csak עופות-שוחט legyen és a hitközségi szolgálatokat teljesítse.

Javadalmazásokul az első metsző részére 600 frt évi fizetés és 100 frt lakbér, a másikkal 400 frt év fizetés van megállapítva.

Föltételként megkívánatik, hogy három elismert tekintélyes orth paptól képesítéssel rendelkezzenek.

A pályázati kérvények 1898. július hó 10-éig a hitközség elöljáróságához czimezve beadandók.

Beadványokhoz csatolandó okmányokkal igazolandó az illetőnek életkora, erkölcsi magaviselete, családi viszonya és eddigi alkalmazásban volta.

Ezen állások megválasztás után azonnal, — de legkésőbb folyó évi augusztus hó 1-én elfoglalandók.

Próbaelőimádkozásra csak a meghívottak bocsáthatnak, az utiköltség megtérítésére csak a megválasztott tarthat igényt.

Kelt Szatmáron, 1898. június hó 15-én.

Markovits Benő,
hitk. titkár.

Csengeri Májor Károly,
hitk. elnök.

A muraszombati izr. hitközség elöljáróságától.**P á l y á z a t.**

A muraszombati izr. hitközségnél a kántori állás f. évi szeptember hó 1-re betöltendő.

A kántornak egyuttal שוחט ובודק וקורא és מוהל-nak is kell lennie.

Javadalmazása évi 400 frt, 100 frt lakbér, egész sechita és a szokásos mellékjövédelmek. Kellően felszerelt pályázatok, kor- és családi állapot föltüntetésével, *folyó évi július hó 15-éig* küldendők be.

Próbaelőadásra csak a meghívottak bocsáthatnak és az utiköltség megtérítésére csak a megválasztott tarthat igényt.

Muraszombat, 1898. június hó 16-án.

Fehér Sámuel,
jegyző.

Dr. Geiger Vilmos,
hitközségi elnök.

HIRDETÉSEK.

MATTONI
„Erzsébet” Sósfürdője

gyógyhely BUDAPESTEN (Budán).

Idény május 1-től szeptember végeig.

Kiváló gyógyhatással bír

női bajokban és altesti bántalmakban.

Rendelő orvos:

Dr. BRUCK J., az országos közegészségi tanács rk. tagja
V., Nagykorona-utca 23. szám.

Egészséges fekvés, jutányos lakások, jó vendéglő.

Pontos közlekedés a társaskocsikon reggeli 5 órától kezdve.

Állomási hely:

Ferencz József-tér, a régi Lloyd-épület közelében.

ה"מליך אדאלף
גראבשטיין גלאנער בודאפעשט קערעפעשער שטראססע

HEIMLICH ADOLF

Budapest, Kerepesi-út 61. szám.

Ajánlja

gyári sirőraktárát

mindazok figyelmébe, kiknek e szomorú kötelességet teljesíteniök kell.

Olcsó, szép és pontos kivitelért kezeskedik a özég jó hírneve.

Indenpedent valódi amerikai
öntöltő tollszár;

egy töltés 96 óráig ir.
Mindenkinek okvetlen szükséges

„IRIDIUM”

véggel, mely tíz év alatt sem romlik.

Üzleti ára 5 frt, nálam csak 3 frt.

Bélyegek fizetesként elfogadtnak.

Importálja FOLLAK SÁNDOR, Budapest, V., Széchenyi-utca 8/b.

Művirág, műlevél

és a művirág készítéséhez szükséges

alkatrészek,

præparált pálmák

gyári raktára

SCHNEIDER D.

BUDAPEST,

VIII., József-körút 62. szám.

KOHN ARNOLD

gazdag sirkőraktárát

Budapest, Károly-körút 15. sz.

ajánlja mindazok figyelmébe, kiknek a sirkőállítás szomorú kötelességét kell teljesíteniök.

Szép és pontos kivitelért és lehetőleg olcsó megszámitásért kezeskedik a cég jó hírneve.

→ Szombaton és ünnepeken zárva. ←

Az Esketési Ügyvivőség

beszerzi a házassághoz szükséges összes irományokat és elvégzi az összes utakat csekély díjért. Vidékre levélben szolgál felvilágosítással. A rabbi és anyakönyvvezető uraknak díjtalanul jár el dolgaikban.

Az »Esketési Ügyvivőség« kiadásában »**Anyakönyvi Index**« czimmel egy mű jelent meg, mely az összes házasságra vonatkozó miniszteri rendeleteket tartalmazza és így nagyon hasznos segédkönyv az izr. anyakönyvi hivatalok részére. Megrendelhető 55 kr-ért az Ügyvivőség irodájában:

Budapest, VII., Erzsébet-körút 7. szám.

LIPIK JÓDFÜRDŐ

➔ SZLAVONIABAN. ➔

KITÜNTETVE:

Budapest 1885. London 1892. Bécs 1894.
Róma 1894.

Vasúti állomások: **PAKRÁTZ-LIPIK** (déli vasút), *menettérti jegyek 33% árengedménnyel és OKUCSÁN (m. á. v.) zónatarifa.*

Egyetlen jódos alkalikus hőforrás a kontinensen. Állandó hőfoka 64° C. Hegyek által védett égalj.

A lipiki hévíz nagymennyiségű natrontartalmánál (Magyar Éms), valamint magas hőfoka és jódos összeköttetéseinél fogva ivó- és fürdő-kúra gyanánt a legjobb sikerrel használják a test nyákhártyáinak mindennemű hurutos bántalmainál (gyomor-, bél-, gégehurut stb.); csúszos és köszvényes hajoknál e forrás első helyen áll az európai források között, ugyancsak mirigy- és vérbajoknál, görvélykórúknál, izzadmányoknál stb. is. — Mint hivatalos fürdőorvos **Dr. Marschalko Tamás** működik.

Legnagyobb fényvel és pompával berendezett és színpaddal ellátott gyógyterem, új étterem- és kávéházi helyiségek, nagy új gyógyszállodák. Villamos világítás. Igen kiterjedt árnykos park. Pompás és nagy fedett sétány bazarhelyiségekkel. A legnagyobb luxussal és kényelemmel berendezett porcellán-, márvány- és izzasztó fürdők, terjedelmes fürdőmedenczék (Tepidarium).

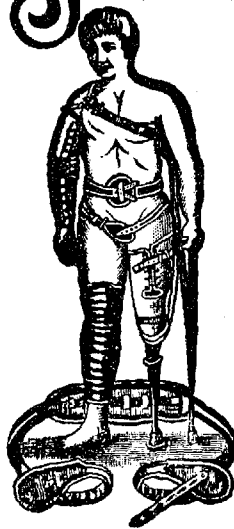
Jódvíz-szétküldés

mindig friss töltésben az igazgatóság által. Főraktár Magyarországon: **Edeskuty L.** Budapesten. Ausztriában: **Ungár S.** Bécs, **Jasomirgottgasse 4.** és **Mattoni Henrik** Bécs, **Tuchlauben**, valamint minden nagyobb droguistánál. — Bármily fölvilágosítással készséggel szolgál

a lipiki fürdőigazgatóság.

Specialista
sérvkötőkben

Cs. és kir. osztr.-magyar és belga kir. szabad. Kitünt. Brüsszel 1893. arany érem és díszokmányival.

KELETI-FÉLE
SÉRVKÖTŐ

a legtökéletesebb ezen nemből, nem csuszlik, nem gyakorol kellemetlen nyomást.

Ára: egyoldalu 6 frt.
kétoldalu 12 »

Gyáramban készülnek ezenkívül: mülábak, műkezek, műleges fűzők, egyenestartók, járó és nyújtó gépek, gummi görcsér harisnyák stb.

Megrendeléseket pontosan eszközöl **KELETI J.**

kötzerész és orvos-szebészeti műszerész **BUDAPESTEN.**

Főüzlet: IV., Koronaherczeg-utca 17. sz.
Gyár: IV., Rostély-utca 15. sz.

Nagy képes árjegyzék ingyen, zárt borítékban.

HIRDETÉSEKET

jutányos áron elfogad

EGYENLŐSÉG

KIADÓHIVATALA.

„REMINGTON” írógépek világhirűek.

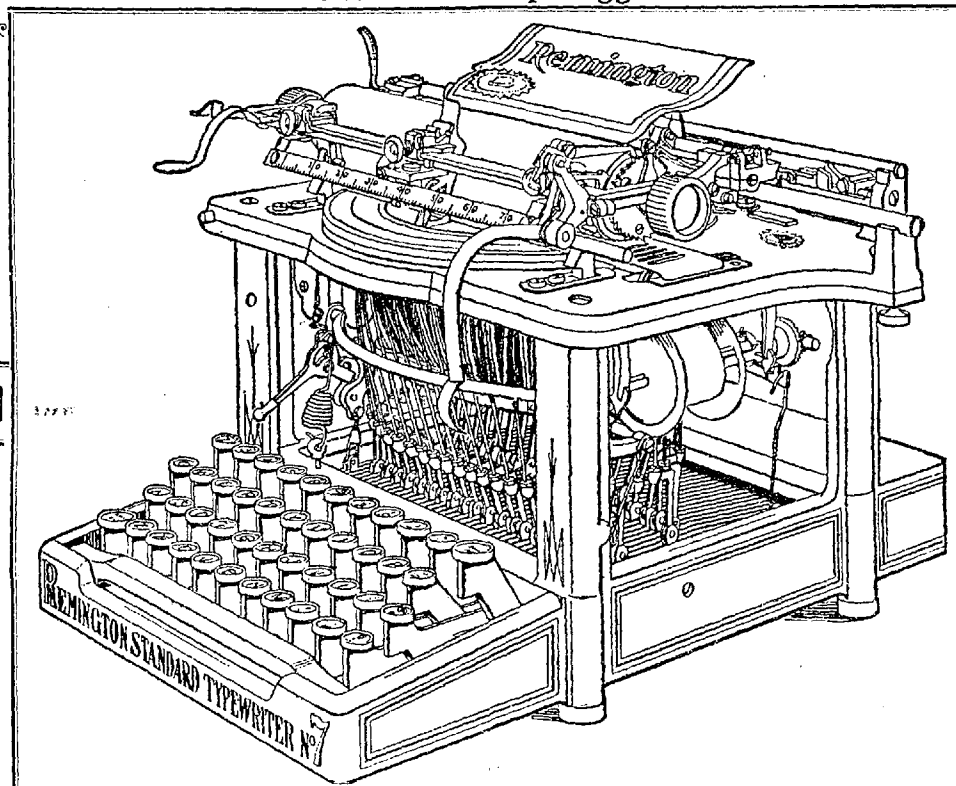
VALLÁS- ÉS KÖZOKTATÁSÜGYI
magyar királyi miniszter.

Kivonat a „Hivatalos Közlöny”-ből.

»A vallás- és közoktatásügyi magyar királyi miniszter a »REMINGTON« írógépet (kapható: Glogowski és Társa budapesti cégénél, Erzsébet-tér 16. sz.) az állami és egyáltalában a hazai tanintézetek részére leendő beszerzésre ajánlja.«

Festékpárna mellőzve. — 4-szoros billentyű, 8-szoros helyett. — Legfinomabb acélszerkezet. — Közismert nagy tartósság. — Központi vezeték nélkül. — Teljes magyar és német billentyűzet. — Minden betűnek csak egy billentyűje van. — Legnagyobb sokszorosító képességgel.

A LEGTÖKÉLETESEBB IRÓGÉP!

Néhány év óta több száz ezer db-ban használatban.

A »REMINGTON« nagy sikerrel használják: A magyar, bosnyák, horvát, osztrák, francia, angol, orosz és az amerikai kormányok. — Magy. kir. belügyminiszterium. — Magy. kir. közoktatásügyi miniszterium. — Magy. kir. földmivelésügyi miniszterium. — Magy. kir. honvédelmi miniszterium. — Magy. kir. igazságügyi miniszterium. — Fiumei kormányzóságnál. — Hadtestparancsnokság Sarajevo. — Királyi főügyészség Bpest. — Magyar parlament. — Magy. kir. államvasútak igazgatósága. — Magy. kir. államvasútak üzletvezetősegei. — Magy. kir. államvasútak gépgyárjai. — Magyar általános hitelbank. — Ganz és Társa. — Budapest székes főváros. — Királyi tábla, Budapest, Győr, Debreczen stb. — Rimumurány-Salgotarjani vasmű részv.-társaság. — Több hitközség irodája és iskolája.

Továbbá számtalan pénzintézetnél, gyárban, kereskedőknél, iparkamaránál, ügyvédeknel, megyéknél, városoknál, közjegyzőknél, erdészeknél, írónál, tanároknál, iskolákban, uradalmaknál stb. stb.

Remington írógépet kívánatra vételkötelezettség nélkül küldünk saját költségünkre az ország bármely részébe díjmentes bemutatásra és az egyszerű kezelés begyakorlására bárhova ugyancsak saját költségünkre küldjük ki tisztviselőinket.

Árjegyzék bérmentve és ingyen.

GLOGOWSKI és TÁRSA Budapest, V., Erzsébet-tér 16. szám.

Remington írógépek és Edison-mimeographok kiz. jogosított eladási telepe.

Gyöngyszemek a talmudból és midrásból.

— Forrásokból szedve: Szabolcsi Miksa. —

Társadalom, melyben a jog mellett nem jutnak helyet a *belátásnak* is: szégyenfoltja a földnek, melynek színéről el kell pusztulnia, mint elpusztult Sodoma, mely szintén a jog alapjára helyezkedett, de *csakis* a jog alapjára.

Jog nélkül társadalom meg nem születhet; belátás nélkül meg nem maradhat.

Férfi mellett a nő: jog mellett a belátás! (A társadalomban a férfi uralkodik, de azért a nő befolyása minden dologban észlelhető; ilyen legyen a belátás szerepe is az uralkodó jog mellett.)

Hogy az első emberpárnak ott kellett hagynia Éden kertjét, a Teremtő megismertette az asszonynyal hivatását és többek közt így szólt hozzá:

»... férjed lésszen a vágyódásod, de ő uralkodjék rajtad.« (Mózes I. 3. 16.)

Szerintem ez nem egymás mellé rendelt két dolog, hanem a második *föltéte* az elsőnek. (A héber szöveg ezt a magyarázatot igen jól megtűri.) A Teremtő úgy alkotta ugyanis a nőt, hogy igazán csak azt a férfit tudja szeretni, kit el kell ösmernie urának. Legyen azért a férj *ura* ne-jének, már csak azért is, mert különben könnyen eljátszhatja szeretetét. Erre czéloznak tán bölcsseink, midőn azt mondják: a ki felesége keresete után él, mondjon le minden áldásról. Azaz mondjon le arról, hogy felesége igazán tudja őt szeretni. Mert csak az a férj *ura* házának, ki házának főntartója; ahol a feleség a főntartó, a férj nem lehet az ur, és ha a férj *nem* ura a feleségének, az nem is szeretheti igazán.

— »Vedd elő, leányom, azt a pálmafalevelet és legyen meg véle kissé, mert szörnyű nagy lett a hőség. Jutalmul ezt a narduscsokrot adom neked, melyet ép most kötöttem itt a hegy tetején.«

Aki így szólott, Rabbi Simeon ben Chalaftha volt, a nagy mester, midőn egyszer meleg nyári napon leányával együtt magas hegyet mászott meg, hogy ott nardusokat szedjen.

A leány sietve kapott a pálmafalevél után, midőn hirtelen üdítő szél mozgatta meg, kavarva föl a forró levegőt, mire Rabbi Simeon elragadtatva az ég felé emelt tekintettel szólt:

»Ó, hány narduscsokrot kellene kötnöm ezért annak, ki a szeleknek parancsol: a nagy mindenség Alkotójának!«

És a rabbi folytatá:

»Volna narduscsokor e hegy minden fűszála, akkor is csak az Övéből adnék Neki. Hisz Övé minden, és Övé én is, ki Neki adni akarok.

És mégis tulajdonom bennem valami; — végzé beszédét a szent férfiú.

Teremtőm akaratából enyém bennem az akarat, és az akaratot szülő gondolat. Legyen hát minden gondolatom, minden akaratom és a mi a kettőből folyik: minden cselekedetem narduscsokor Istenem, Alkotóm, Atyám és Királyom dicsőségére.«

Aki piaczon veszi gabonáját, hasonló a gyermekhez, ki elveszítette édes anyját. (E szentenczió a rabbinikus irodalom egyik legrégebbi termékéből vala [Abót d'rabbi Náthán 31. fejezet]; abból a korból, midőn Izrael népe majdnem kizárólag földműveléssel és állattenyésztéssel foglalkozott és minden szabad családfő házi szükségleteit a maga mezejéről és kertjéből fedezte. Ebből a korból való egy másik hasonló szentenczia is, mely így hangzik: *Ember, akinek nincsen földje, nem is ember, mert írva vagyon: »az egék az Öröklévaló, de a föld az embereknek adatott«*. Minden szabad embernek volt földje; olyan emberről már most, ki a háztartáshoz szükséges gabonát a piacról vette, azt mondták, meghalt az édes anyja [a tápláló föld] és idegen nő emléjére szorul. A földet és a földművelést egyáltalán a legtöbbször becsülte a régi Izrael, hisz ép ezért tiltották el tőle később ellenségei, kik pusztulását akarták. A zsidók a kereskedésre adták aztán magukat, de nem hajlamból, hanem kényszerűségből.)

»Ne edd kenyerét (azaz ne légy vendége) a rosztekintetűnek.« Vedd szószerint a bölcs király e tanítását. Vannak szemek, melyek tekintete megver. És ebben nincs semmi babona, mitől Izrael gyermekét eltiltja az isteni törvény. Amint hogy a jóakaró, szerető tekintet fölbátorít, valósággal fölfrísít, úgy vannak tekintetek, melyek, mert irigységet és rosszakaratot sugároznak ki, megfosztanak jókedvűtől, hálót vonnak lelkedre és valósággal betegé tesznek.

De nem a szemben van ez a hatalom, hanem a jó vagy a rossz lélekben, mely a szemet át nyilatkozik meg

M e s é k.

— »Mi bajotok?« — kérdezé a sok vizcsep közé keveredett rózsajecsep, — hogy annyira föllázadtok ellenem? Nem vagyok-e előkelő származású? nem finom-e az illatom? nem becsülnek-e meg az emberek? mit akartok hát tőlem?«

»Előnyeid a hibáid,« felelék a háborgó vizcseppek. «Származásod, illatod, becsed mind olyan dolgok, mikkel mi nem rendelkezünk. Nem törünk meg magunk között, mert nem akarjuk, hogy nagy tulajdonaid semmiségünkre emlékeztessenek bennünket. El hát, vagy kiüldözünk körünkből!

És a vízcseppek még sem mondták meg a teljes igazat. Mert főképen azért haragudtak, hogy az egy csep olaj megmaradt olajnak a sok vízcsep között. Nem vegyült el, nem oszolt szét, hanem mint olaj mert élni egy egész hordó vízben.

*

Egy hordónak a dongái pártot ütöttek egyszer az abroncsok ellen. »Épen ők fogjanak össze bennünket?«, szoltak. Hát mik ők? fából valók mint mi magunk. Egyesült erővel nekifeszültek hát az abroncsoknak és szerencsésen le is patantották azokat testükről.

Ekkor a gazda, látva, hogy a dongák a fajtájukból valókat meg nem türik abroncsoknak, vashól készítettett pántokat, mik szörnyü erejükkel mind összébb szoritották a dongákat, melyek közül nem egynek a szívébe hatoltak az abroncsok rettenetes körmei. Majdnem a lelküket szoritották ki, de azért a dongák dehogy mertek még csak gondolni is arra, hogy ellentálljanak. — Mig a vérbeliek enyhe összefogása ellen álláztak, az idegen elem iszonyu nyomása előtt meghunyászkodtak.

Öreg napok.

— Manuello. —

No, az már mégis szomorú dolog,
Hogy én is lassan vénülni fogok.
Minden lehelet egy örök panasz,
Virágtalan tél mindenik tavasz.
A nappal jármát még csak hordozom,
De mit tegyek borongó alkonyon?
Az éjszakának vége nem szakad
És ezer év egy rövid pillanat.
Ha egyszer dér lepi a fürtöket,
Nem szül a percz édes gyönyöröket.
Az éji csend hiába csalogat,
Nem hagy aludni máljós gondolat.
Félszázad terhe roskad vállamon
S a végzetet hiába átkozom.
Halványan égnek a kidőlt szemek,
Magamba' hordom az enyészetet.
Mért nem ragad ki inkább a halál,
Az öreg ember mindig útban áll.
Nem ejti lázba semmi izgalom,
Reszketve jár göröngyös útakon.
Gyermek lesz újra, de hiába az,
A természetbe' nincsen két tavasz;
Nem térhet vissza a földön soha
A gyermekévek derült mosolya.
Nem vesztegetheti meg semmi kincs:
Ki egyszer vén, annak itt helye nincs!
Mogorva, zsörtölődő és komor,
Kit fiatalon utolért e kor,
Ki elfoglalja más ember helyét

És tengeti bús, öreg életét;
Ki lopva viszi azt a pár napot,
Mit az enyészettől kiragadott.
Bús életét egyedül végzi be,
Öreg fejének nincsen senkije
Kifosztott ág, amelyre hűtlenül
Madár dalolni sohasem repül;
Virág, melyből az illat kifogyott,
Csillag, amely régen kilobogott.
Senki se mondja: szeretlek, szeress! —
Az öreg mindig a fölösleges.
Olyan kopottas bútor ő szegény,
Ki éldegél a mások kenyerén;
Ki szaporítja a világ baját,
Sötétebbé teszi az éjszakát.
Hát fürteim, ti is megcsaltatok,
Hát olyan, olyan nagyon vén vagyok?
Mint hegyek ormán a fehér lepel,
Ugy tele szórta máljós hópehely;
Kik eddig vállaimra folytatok,
Mint bércz ölébe gördülő habok,
Most bánatosan sugja mindenik:
Ilyen az ember, ha öregedik!
Hát igazán az ifjuságnak vége,
Ködös alkony borul az őszi égre?
S ti lábaim, rozoga vándorok,
Alig megyek, már is kifáradok.
Jó lesz vigyázni a rögös uton,
Fel nem kelek, ha egyszer elbukom.
Alattam lesben áll ezernyi tör,
Mig valahol elnyel egy sörgödör,
No akkor aztán az Isten velünk! —
Hiszed-e, pajtás, hogy öregedünk?
S mi lett belőled, fiatal szívem,
Ki étni tudtál zúgó tengeren,
Ki háborogva vitted csolnakom
A felhős égbe szálló habokon:
A vitorlát egyszerre bevonod
S lecsillapul szerelmi mámorod.
Hát illik-e így cserbe' hagyni engem,
Hát vén koromban én ezt érdemeltem?
Hisz a világtól el nem bujhatok,
Mindenki tudja, hányadán vagyok!
Kinevetik a szegény öreget,
A vén kamasz, hogy is szerethetett!
Kopasz fejével ugyan mit akar?
A vén ember sok'sem volt fiatal.
Én is talán álmodtam ifjuságról,
Álmodtam lobogó szerelmi lángról
És álom hozta lázba szívemet —
De valami azt sugja: nem lehet!
Azt mondja: én is e világon éltem,
Nekem is volt minden gyönyörbe' részem.
Szívemnek is volt üde tavasza,
Fiatal voltam én is valaha!

Héberből.

Makai Emil.

ESZTERKA.

Szomorujáték négy fölvonásban.

— Irta: **Philippson Lajos.** —

— Fordította: **Haber Samu.** —

Személyek:

Nagy Kázmér, Lengyelország királya.
Pan Wola
Rosny } lengyel kitünőségek.
Lubomirz }
Melchta Jakab kancellár.
A krakkói palotaőr.
Gnesen hercege.
Márton barát.
Ben József.
Eszterka, ennek jegyese.
Himmel, a leány apja.
György vadász.
Szaniszló, pan Wola rabszolgája.
Jakol, egy zsidó.
Valentin, volai orgonás.
Katalin, ennek felesége.

A király vadászkiisérete. Egy udvaros. Lengyel nemesek. Nép.
katonaság. Zsidók.

Első felvonás

Első jelenet.

Téli tájkép. Jobbról balról havas tölgyesdő. A hátsó színt házikó foglalja el, melynek mindkét oldalról kicsiny fal a folytatása, úgy, hogy mintegy udvart alkotnak; az előrész nyitott. Eszterka kilép a házikóból, zsidó népviseletben, amely nem szegényes.

Eszterka:

Oly nyugtalan vagyok, felém miként ha
Gyors szárnyakon öröm vagy balsors szállna,
Szívemre szinte ráterül a padmaly
S a lég, hideg bár, fojtogatja torkom.
Oly nyugtalan vagyok, miként ha futnék,
S a vére szomjas üldözők kezét már
Magam mögött dolgozni érzem.
Minő soká marad apám — —
S mi hirt hozának szótalan jelek, mik,
Reám köszöntve mint titokszerű tett,
Megsejtetik velem, hogy József itt van!
Előbb utas ment nesztelen sietve
Előttem erre és dobott ölembe pénzt,
Amelyre Izraél jelvényét verték.
Majd más veré meg ablakom,
Arany gyűrűskét nyujtván át nekem,
Amelynek titkos éke istenem neve —
De úgy, amint jövének, hamar eltűntek ők.
Dobog szívem; verését szinte hallom,
És nem tudom miért oly nyugtalan?
Hazám, ah német hon — szép Majna mentén,
Hol ártatlanság biztos réviben
Vigan leéltem gyermekéveim
Miért kellett, honunk midőn level már,
Kerülnünk ah, imádott falaid;
Miért gunyolva, meggyalázva futnunk
Hazátlanul, rónán s hegyek között,
Amig e pusztaságon át elértünk
Köszöntött uj, de bus, derűtlen otthonunkba?
Ki jó — ki vágat erre pej lován?
Wola gonosz ura — vajh' észre vón-e?
Ő int — s gyököt fogott a lábam.

Második jelenet.

Eszterka. Pan Wola
(aki jobbról érkezik a fák előtt.)

Pan Wola:

Ilyen korán a házban kívül, Eszter?

Eszterka:

Uram, ily jókor már kunyhóknak előtt?

Pan Wola:

Előbbi nap mit nem végezhetesz ember,
Másnap korán fejezzed hát be azt!

Eszterka:

Apátnak szól a tisztelet? Ő elment.

Pan Wola:

Lányához így annál jobbkor jövék.

Eszterka:

Nem értek én az üzletek dolgához.

Pan Wola:

Azért ne essen szó az üzletekről.
Közel lakó, szomszéd vagyunk: miért nem
Jön apjával hozzám Eszterka soha?
Kastélyomban vidám az élet és derült
S a lány, meg más gyönyörrel eltelik.
Gyer hát el, Eszter, és örülni fogsz.

Eszterka:

Szegény zsidónak, ah, örömhöz nincs köze,
Zsidó leánynak dolga nincs kastélyban.

Pan Wola:

Hagyján, ha népre érted. Válogatja
Az embere nagyon. A szépség kulcs,
Mely illik ám, de minden kastélyba;
E kulcs pedig kezéd ügyébe' van.

Eszterka:

Kegyed tulságos nagy, miért merészeljem?

Pan Wola:

Mi? Nagy? Király, ha volnék, lányka
Trónomba' vón' helyed, belé való vagy,
Szabylámra mondom! Utját semmi sem állná.

Eszterka:

Uram, miért e gúny velem!

Pan Wola:

Eh, gúny! Himes szavak gyártója nem vagyok.
Nézd, váram ott a hegytetőn magasban,
Írlyem érte sok fejedelem.
Jobágyaim, cselédeim, rabszolgánép,
Lásd, mint sűrög forog megannyia,
Léptem lesik s félnek tekintetemtől.
Nézd, tárva-nyitva áll sok szárnyas ajtó,
Mely termeimbe nyitja útadat,
Kicseng zeném, az asztal összeroppan
Inyes falat-terü alatt. Selyemben,
Bársonyban úrinők s urak feszengnek
S köszöntik hódolóan Wola gazdag urat.
De tán, ha kincs és drágaság a vágyad —
Mi Izraél leányinal nem ritka —
Hálomban ott leled szekrényeimben,
A nap midőn feléjük vet tekintetet,
Káprázva megriad, ki nézi őket.
Eszterka, jöjj, hadd megmutatnom. Jöjj hát!

Eszterka:

Nem készülék vendéges öltözéssel,
Meg oszt' apám' bevarnom illik ám.

Pan Wola:

Utánad eljöhét. Ruhát találsz ott
Selyemből, drága kövel, gyönggyel ékeset.
Őv is kerül; az szín arany leszen.
Pompásan festenek rajtad majd mindezek.

Eszterka:

Bohó kívánatod mint teljesíteném!
Esetlen az idő, uram, most erre,
Dolog-napon, így reggelen idő
Dehogy jut vendégeskedésre: vélem.

Pan Wola:

Nemes, ha mondja neked: »jőjj!« — hiába,
Idő mentsége akkor helyt nem áll: jöhetsz.
Éltünk rövid s idő és alkalom
Csak jól esik, mihelyt öröm kínálkozik.

Eszterka:

Örömváradba föl ha menni vágnék,
És termeidbe, selymes suttogókba:
Megtiltanák, uram, betenni lábam.

Pan Wola:

Ki tiltaná neked?

Eszterka:

A hitfelek, uram.

Pan Wola:

Szablyámmal úgy —

Eszterka:

Megállj az élők nem:

Se' kardod, sem bakód kárt bennük nem tehet —
A holtak —

Pan Wola:

Ügy?

Eszterka:

Az ut ott visz Wolának,

Magas bitófák állnak oldalán,
Halott zsidó tizenhárom csüng rajtuk,
Wola ura kiket felkötöttet!

Pan Wola:

Mért kóborok —

Eszterka:

Mind kóborok vagyunk,

Keresztül és kasul járunk országokat,
Mivel tovább üz minden föld pora.
Csak kóbor Himmél és Eszterka is,
Ahol bitó a végük, mint maradjak!
Elűzted birtokid határiból,
Uram, zsidódat mind s ha még akad,
E vétkét, lám, halállal bünteted.
E véres ut nem vonzhat engemet.

Pan Wola:

Feledd! no hát. Eszterka, én szeretlek.
Mondom neked s e szóm lesz őriződ —
Legyel enyém s ezer gyönyör a részünk.
A holtakat sirokba vettem majd,
Ne bántsa szép szemed látásuk többé
S ha minden talpalattnyi földemen
Bár tiz zsidó ütné föl sátorát,
Se baj legyen, megvédem őket én.

Eszterka:

Ej, hagyd uram. Jegyes vagyok és várom,
Ki itt lehet mindjárt: a vőlegényem.
Övé valék a bölcső vánkosán már,
Beláthatod, szavad most bánt csak engem.

Pan Wola:

Hohó! Zsidóé lenni volna sorsod?
S e test sok bája jusson egy szatócsához?
S ki jön azonnal és kétrét hajolván,
Fonák szavával gyűrűt, keszkenőt,
Fűszert kínál s lábommal én odább lököm,
Hogy el ne ronduljon, ha érinti, ruhám:
Eszterka hőse ez s a — vőlegénye! —
Eszterka, jőjj! ennek nejevé lenni
Te nem születél. Másra szánt az élet!

Eszterka:

Mért gúnyolod, uram, mért bántod hitfeleim
Hívalkodást nem ösmerő nagyságát!

Silány pompába öltözött, való,
Nem látod azt soha, se lusta tagját,
Gyönyör tüzeben mely megégett, diszben
Nagykerkedőn. Nem jár-kél az begyesen
Gyilokra éhes, sóhajjal telt termekben.
Szolgák átkát viselnie miért: nincs.
S leszurt apák fakult ajkú fiával
Csókolni meg nem hagyja az ruháját —
De itt lakik szívünknek rejtekeben,
S a sors nehéz igáját elviselve,
Világ csatáiban hitünket őrzi;
S a földi kincsekért ha tán birokra megy,
Csak a ti szomjatok ohajtja oltani
De elveti, mihelyt kívánja igazság!

Pan Wola:

Zsidó leány, ez meg lehet. Nem bánom.
Vitázni ám én nem jövök, kicsinykém.
Ha száz lépéssel csak állnál te arább,
Főlebb, tulajdonomba esnél —
Ez itt királyi föld — különben enyém
Lennél. De hajh! levetni álczám jó lesz:
Válassz, zsidó leány, kezedbe' sorsod:
Szavaddal most te döntetted rettentő
Sorsát egész népednek, mely legelebb
Apád találja s tégedet!

Eszterka:

Mit hallok!

Pan Wola:

Leány, még egyszer mondom és a gyönyör
Sok isteni tüze egetverő
Lángjával fogjon át, neked, apádnak,
Népednek is kincseket, becsületet adok, —
De jaj, kezem', hizelegve mely ölelni
Vágy, visszalökni ha merészelnéd —
E kéz tüzes csóvát ragadna akkor
S fölguytaná nyomortok rongy hajlékát,
Eget hogy verjen lángja s fajzatodnak
Utolsót ütne így órája. Válaszsz!

Eszterka:

Jaj! én nem tudok —

(Távolról kürtszó hallik.)

Pan Wola:

Hallod, ottan tulnan

Vadászaton van a király, perczenkint
Közébe a vész, a kürt szava gyászének
Tinektek, elkészítve már előre
Minden s csak én kezem, mi most megmenthet.
Választasz-é? —

Eszterka:

Oh, jaj, dehogyan tudok én, —

Jaj istenem, egyetlen, légy te tanúm!

Pan Wola:

Évezrek óta szólítjátok őt már,
De mégse' tudtok haragunkról tenni —
Eszterka, jőjj! —

Eszterka:

Segíts, oh, hát, Istenem!

Gonoszt tilos győzővé nem tehet —

Pan Wola:

No jó, legyen hát! És amint te megvetsz,
Ellöklek én is tégedet s haragom
Villáma pusztítson zavartalanul
A föld színéről romboló nyilával!

(El.)

(Folytatása következik.)

